

JUBILEJNA GLEDALIŠKA SEZONA
OB DVESTOLETNICI ROJSTVA
ANTONA TOMAŽA LINHARTA

Gledališki list Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. Lastnik in izdajatelj Slovensko narodno gledališče Ljubljana. Urednik Lojze Filipič. Osnutek za naslovno stran: Vladimir Rijavec. Izhaja za vsako premiero. Naslov uredništva: Ljubljana Drama SNG, poštni predal 27. Naslov uprave: Glavno tajništvo SNG, Ljubljana, Cankarjeva 11. Tiska tiskarna »Urška«, Kočevje. Redakcija 2. številke XXXVI. letnika (jubilejna sezona 1956/1957) je bila zaključena 15. septembra, tisk pa je bil končan 10. oktobra 1956,

GLEDALIŠKI LIST
DRAME
SLOVENSKEGA
NARODNEGA GLEDALIŠČA
LJUBLJANA
ŠESTINTRIDESETI LETNIK
LINHARTOVA JUBILEJNA
SEZONA 1956-57 — ŠTEV. 2

IVAN CANKAR
POHUJŠANJE
V DOLINI
ŠENTFLORJANSKI

OTVORITVENA PREMIERA JUBILEJNE SEZONE 1956/1957

IVAN CANKAR

POHUŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI

Farsa v treh aktih

Režiser in scenograf: ing. arch. Viktor Molka

Akad. slikar kostumov: Alenka Bartl-Serša

Glasba: Marijan Vodopivec

Koreograf: dr. Henrik Neubauer

Lektor: prof. Anton Pirnat

Peter	ANDREJ KURENT
Jacinta	DUŠA POČKAJEVA
	NEDELJKA KACINOVA k. g.
Župan	STANE POTOKAR
Županja	MILA KAČICEVA
Dacar	MAKS FURIJAN
Dacarka	VIDA JUVANOVA
Ekspeditorica	IVANKA MEZANOVA
Učitelj šviligoj	BRANKO MIKLAVC
Notar	JOZE ZUPAN
Štacunar	JURIJ SOUCEK
Štacunarka	ELVIRA KRALJEVA
Cerkovnik	JANEZ ROHAČEK
Debeli človek	BERT SOTLAR
Popotnik	DRAGO MAKUC
Zlodej	VLADIMIR SKRBINSEK

V vlogah gostov sodelujejo: DRAGA AHAČICEVA, MAKS BAJC, STANE ČESNIK, HELENA ERJAVČEVA, VIKI GRILOVA, ANTON HOMAR, BORIS KRALJ, TINA LEONOVA, VIDA LEVSTIKOVA, MIHAELA NOVAKOVA, MAJDA POTOKARJEVA, DUŠAN ŠKEDL

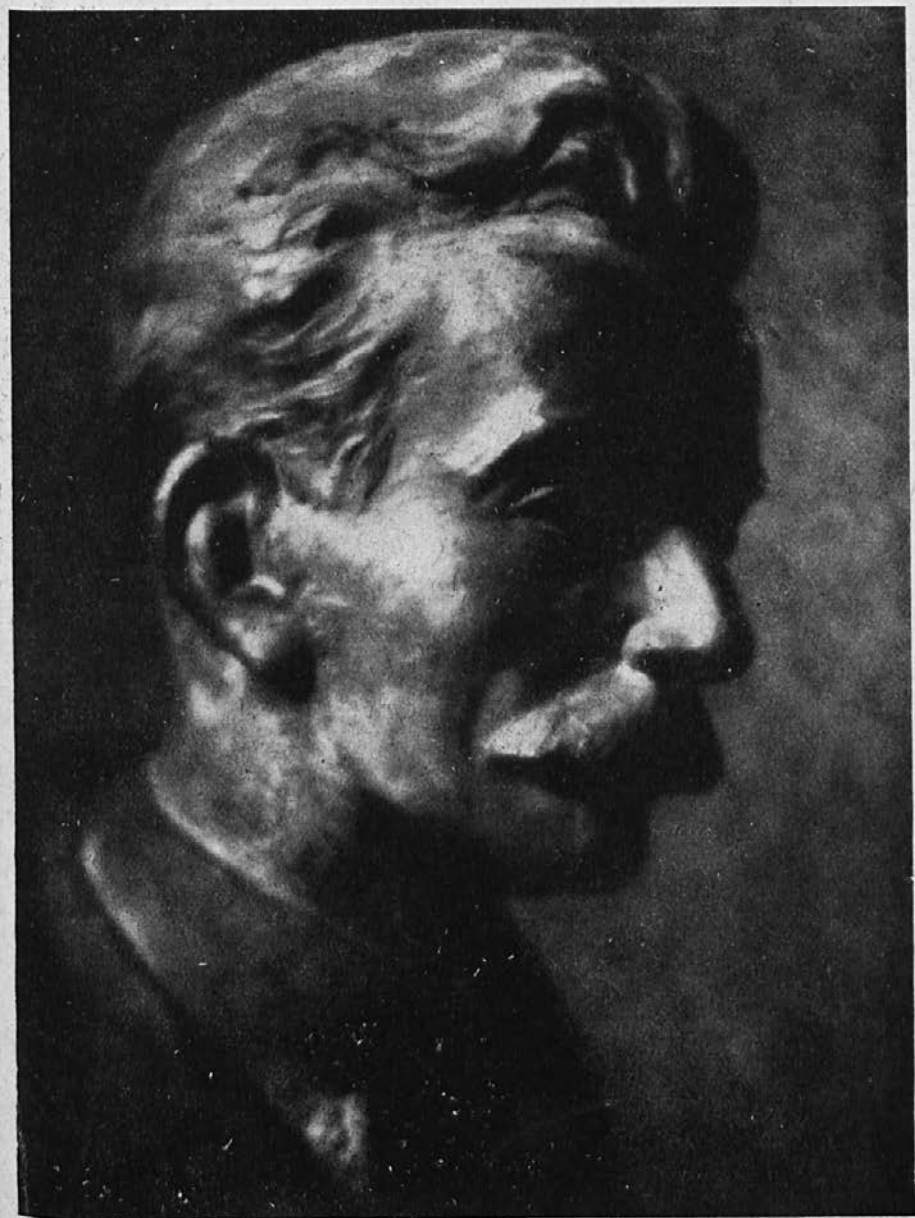
Kostume izdelala gledališka krojačnica pod vodstvom Cvete Galetove in Jožeta Novaka

Inspicijent: Branko Starič

Ordrski mojster: Vinko Rotar

Razsvetljava: Vili Lavrenčič

Lasuljar in masker: Ante Cecilč

BERTOLD BRECHT

STIRINAJSTEGA AVGUSTA JE UMRL BERTOLD BRECHT, EDEN NAJVEČJIH DRAMSKIH PISATELJEV DVAJSETEGA STOLETJA, POET, BORBENI HUMANIST, NEUMORNI DELAVEC ZA PRENOVITEV IN POZIVITEV GLEDALIŠKE UMETNOSTI. DRAMA SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA SE BO POKLONILA NJEGOVEMU SPOMINU Z UPORIZITVIJO KAVKASKEGA KROGA S KREDO IN S POSEBNO, BERTOLDU BRECHTU POSVEČENO STEVILKO GLEDALIŠKEGA LISTA.

JOSIP VIDMAR

Ivan Cankar

Pesnik, lirični prozaist, pripovednik, satirik in dramatik Ivan Cankar predstavlja s pesnikom Otonom Župančičem višek tako imenovane »slovenske moderne«, ki je nastopila svojo literarno pot na prelomu minulega stoletja. Kot tak je gotovo eden izmed velikih literarnih tvorcev evropskega fin de siècle in hkrati nedvomno najpomembnejši prozaist v slovenski literaturi sploh. Njegovo delo, ki je spričo njegovega kratkega življenja obsežno, saj šteje 21 zvezkov, je nazoren izraz svojega časa in tudi artističnega nemira tedanje dobe. Njegova proza in drama očitujeta vse tendence časa in se v glavnem, se pravi z intermezzi in recidivami, razvijata od verizma v poudarjeno subjektivno oblikovanje in v izrazit lirični simbolizem, kakor se v vsebini njegovega dela kdaj pa kdaj oglašajo odmevi velikih vzornikov te dobe, kakor so Ibsen, Nietzsche, Oscar Wilde, Verlaine in zlasti Baudelaire — le poète maudit. Zanimivo je, da pri Cankarju, ki je po svoji duši tako slovanski, ni opaziti vidnejših ruskih vplivov, kajti niti potepuhi, ki pogosto nastopajo v njegovem delu, skoraj gotovo niso nastali pod vplivom »bosjakov« Gorkega, marveč so verjetneje rezultat podobne usode obeh piscev v zelo nepodobnih okoliščinah. Le od daleč je morda vplival na Cankarja samo Gogolj, in to v komediji.

Smer Cankarjevega artističnega razvoja ni določena samo po časovnem okusu, marveč predvsem po njegovi osebni naravi. Njegov duh je očitno obrnjen vase in je intenzivnejši ali vsaj globlje zaposlen s samim seboj in s svojimi problemi, kakor z vprašanji življenja in sveta. Ta ga zaposlujeta zlasti, ker ga motita ali celo boleče prizadevata. In tako vsebuje njegovo delo vrsto edinstveno očarljivih, pretresljivih intimnih izpovedi o lastnem srcu in o umetništvu, kakor tudi podob o usodah, ki so v nekem notranjem sorodstvu s početom samim, vsebuje pa tudi vrsto ostrih, včasih nekoliko nervoznih in kdaj pa kdaj iz globokega ogorčenja rojenih protestnih in satiričnih reakcij na početje sveta in ljudi.

Svoje umetništvo čuti Cankar kot nekakšno zavrženost ali izobčenost, kot strašno dolžnost, kot zaslužnjenost po demonu, ki mu nalaga, da naj trga iz srca najtišje skrivnosti in jih sporoča svetu. In najgloblja izmed teh skrivnosti je morda slutnja, morda predstava ali vizija čistega, pravega človeka, človeka, ki ni ne on sam ne kdo drugi in ki je vendarle resničnejši i od njega i od ljudi. »Pred hišo je semenj; tam so barantači, mešetarji, cigani, tatovi; od vseh strani in na vse strani hrizga pohlepnost, škropi zavist, pljuje sovražstvo; kadar pa je semenj pri kraju in se barantači, mešetarji, cigani in tatovi zaklenejo vsak v svojo bajto, v tisto pravo, ki je sto klafer pod semanj zemljo, takrat — jih ni več; en sam človek je; in ta človek je visok v svojih mislih, plemenit, brez zlega in hinavščine v svojih čustvih, čist, nesebičen, brezmejno vdan v svoji vesoljni, vsako božjo stvar tesno objemajoči ljubezni.« To morda ni vizija človeka velikih notranjih razsežnosti, to ni titanski duh, je

samo podoba čistega, v srcu čistega, skorajda svetega, s srcem vsevednega človeka, ki z neko toploto in izvenversko pobožnostjo sprejema življenje in usodo. Zaradi tega osnovnega dejstva njegove duševnosti je tega pisatelja šteti med velike predstavnike slovanskih literatur. Pripomniti pa je, ker je za njegovo literarno delo značilno, da je edino realno prispodobno, tej svoji človeški slutnji videl v osebi svoje matere, ki jo v svojih spisih obdaja s svetniško gloriolo in ki jo je upodobil v nekaterih povsem izredno pretresljivih črticah, polnih neke tihe in bele notranje svetlobe.

Ta privid človeka, ki je v vidnih razsežnostih nemara skromen, po svoji dinamičnosti pa nenavadno intenziven, je duša Cankarjevega življenja in umetnosti, njena trajna in povsod pričujoča inspiracija. V tej podobi je iskati vzroka, da so temu umetniku dragi »ponižani in razžaljeni« tega sveta, da mu je življenjska uspešnost sumljiva, da mu je sumljivo celo zdravje, ki ju oba rad enači s filistrstvom, in da sovraži mogočnike. In ista predstava o čistem človeku terja v njem samem neusmiljeno izpraševanje vesti in povzroča neizprosne obračune s samim seboj. Pa tudi vsa ostala njegova literatura, ki nikakor ni moralizatorska, malenkostna ali kakor koli ozkosrčna, je etično kritična, in to nasproti njemu samemu, nasproti ambientu, nasproti družbi in nasproti narodu.

Njegov odnos do naroda, ki na videz niha med ganljivo ljubeznijo in strastnim ogorčenjem, je v resnici samo bridka ljubezen, zakaj, kadar svoj narod grenko in sovražno napada, misli pravzaprav na družbo ali celo samo na njene vrhnje in odločujoče sloje. To njegovo ljubezen pa je spet mogoče do kraja razumeti samo v zvezi z ono osnovno močjo njegovega srca, o kateri je bil pravkar govor. Njegov narod, se pravi slovenski narod, majhen nacionalni kolektiv na jugozahodu tedanje avstroogrske monarhije, potisnjen med dva velika popolnoma tuja naroda, med Nemce in Italijane, vrhu tega na severovzhodu mejaš Madžarom in le na jugovzhodu povezan z jugoslovanskimi narodi, raznarodovan po Nemcih in zatiran po avstrijski velenemški politiki, stoletja borec se za svoj fizični obstoj, ta narod, ki ga Cankar sam imenuje »narod-proletarec« spada med »ponižane in razžaljene« tega sveta, med tiste, ki jih je usoda zapostavila. Kot tak je bil ne samo prirodno, marveč tudi duhovno blizu njegovemu srcu. Zakaj v vsej svoji zgodovini je bil ta narod samo žrtev in, kdor je žrtev, je čist in poveljčan. In ta melanholično ponosna ljubezen govori iz Cankarja, kadar piše o svojem narodu, ki mu je posvetil velik del svoje umetnosti in veliko dobrih čustev od skrbi in žalosti in obupa do nezadržane prisrčnosti in glorifikacije.

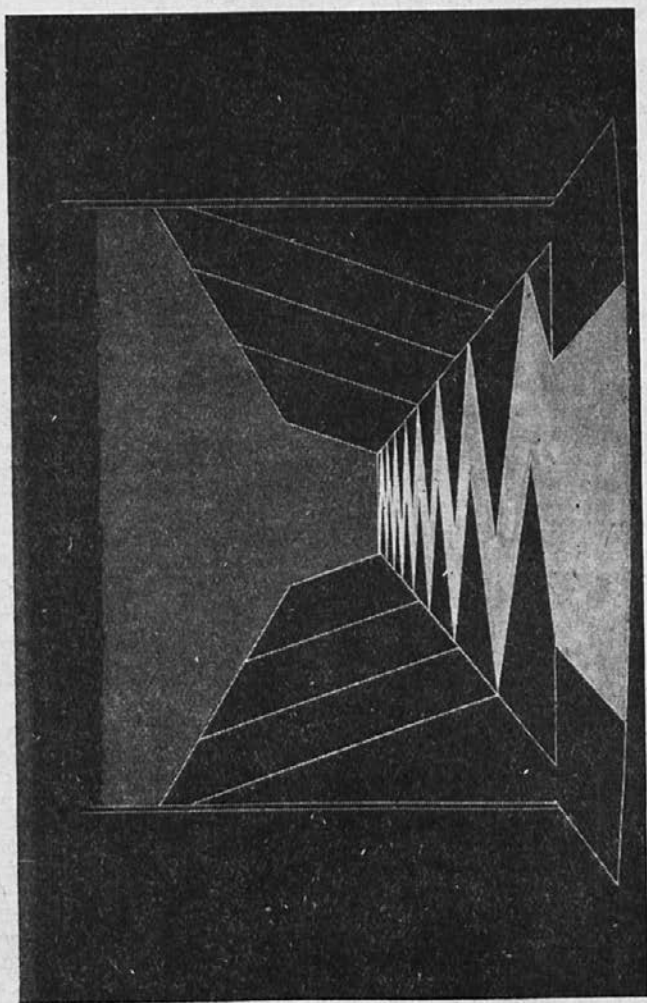
Iz tega svojega čustva do naroda pa tudi spet iz čuta za čisto človečnost govori Cankar, kadar govori o domačem ambientu in o družbi. Za našo tedanjo družbo je značilno stanje, ki ga sociologija označuje s terminom »prvobitna akumulacija kapitala«. Sociološki razvoj v periferni Sloveniji je kajpada nekoliko zaostal za razvojem v centralnih avstrijskih deželah, v katerih je bil v začetku tega stoletja kapital že sorazmerno visoko razvit. Zato je bil tempo razvoja pri nas hitrejši in, kar je naravno, bolj brutalen. Brezobzirne oblike tega procesa so Cankarja globoko prizadevale, zlasti ker se je vanj vpletala politika, ki je često gospodarskemu uspehu brezvestno žrtvovala tudi važne in usodne narodne interese in ki je v boju za gospodarske postojanke vodilnega sloja izkoriščala nacionalno čustvo množic, ki je bilo Cankarju sveto. Vse to dogajanje je spremljal z jasno zavestjo in s prodornim analitičnim pogledom, čustveno pa s silovitimi

odporom in prezirom, ki sta dajala njegovi ostri satiri, žolčni ironiji in kritični duhovitosti brezprimerno udarnost in prepričevalnost.

Pri tem njegovem družbeno kritičnem poslu je sodeloval še en važen faktor. Cankar je bil otrok vaške revščine, sin do dna sproletariziranega obrtnika. Z muko, ponižanjem in lakoto se je prebijal skozi srednjo šolo in v muko in lakoto se je odpravil, ko je naposled odšel na Dunaj, da bi študiral tehniko. Tam se je kmalu seznanil s socializmom in se je kot zelo mlad mož naučil razumevati družbeno dogajanje globlje in jasneje od svojih rojakov. In socializem mu je postal tudi edino upanje, edini izhod iz odvratne sedanosti v bodočnost, kakršno je želela, kakršno je zahtevala osnovna težnja njegove narave, ki je izpovedovala in sanjala misel o čistem človeku in ki je iz svojih globin koncipirala v bistvu nematerialistično religijo hrepenenja, hrepenenja brez konca in brez meja.

V razmerje med družbo in njim se je v Cankarjevi zavesti in v realnosti vpletala še posebna komponenta, in sicer ne samo neprijateljski ter celo sovražni odnos družbe do njegove umetnosti, ki je bila nepopustljiva kritika obeh tedanjih vodilnih strank med Slovenci, klerikalne in liberalne, marveč tudi očitno in grobo nerazumevanje njegovega dela, ki je bilo v slovenski literaturi tako novo in revolucionarno po obliki in po duhu. Skok od regionalno romantičnega realizma starejše slovenske proze do Cankarjevega evropskega in sodobno revolucionarnega subjektivizma in simbolizma je bil ogromen in slovenska družba je strmé stala pred tem novim, nekako očarljivim in hkrati pohujšljivim umetniškim pojavom, ki ga ni mogla razumeti, a tem manj sprejeti in priznati. Reakcija na to dejstvo se često vpleta v Cankarjevo družbeno kritiko in ji daje poseben značaj umetniške superiornosti pa tudi užaljenosti, ki podžigata njegovo duhovitost do nenavadne bravurnosti.

Vse to mu je družba plačevala s tem, da ga ni priznavala, da ga je zaničevala in da je grobo potvarjala njegove intencije, da je zanikala njegov subtilni patriotizem, da mu je očitala nihilizem in popolno brezidejnost. Živel je kot izobčenec, priznan samo v skromni srenji prijateljev in še občudovalcev, ki pa so ga cenili bolj kot oblikovalca kot pa kot izpovedovalca. Boreč se od meseca do meseca za obstanek, je živel življenje bohema, neurejeno in vendarle neizmerno delavno. Ostal je neuklonjen, samosvoj in celo izzivalno samozavesten, bojevit in duhovit, v srcu pa zasanjan in zamišljen v svoj čisti privid, ki ga je najlepše popisal v svoji predsmrtni knjigi z značilnim naslovom »Podobe iz sanj«. Med bitkami in izpadi je pisal čudovite izpovedi tajnovidnega poznavalca človeškega srca in budil človeško vest svojega naroda in svojega časa. Bolje kot družba ga je sprejemala mladina, ki je nagonsko slutila njegovo veličino. V takem položaju je še doživel rojstvo države Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je kasneje navzela ime Jugoslavija, prvo delno osvoboditev svojega naroda. Toda dokončno so bile njegove ideje razumljene in so resnično zaživele šele dobrih dvajset let po njegovi smrti, ko so partizanske brigade z njegovim imenom in z njegovimi besedami stopile v boj za dokončno svobodo svojega naroda in za socialno revolucijo, ki jo je ta glasnik človečnosti pripravljajl in tudi zasejal v srca svojih rojakov.

Inž. arh. Viktor Molka: osnutek scene za Cankarjevo
»Pohujšanje« 1956

Umetnik, umetnost in slovenska družba 1907

(Ob novi uprizoritvi »Pohujšanja«)

V vsej slovenski književnosti bi zaman iskali delo, ki so ga razlagali tako različno razumeli, interpretirali tako različno interpretirali, delo, ki so ga nekateri kritiki tako ostro, zagrizeno in dostikrat vulgarno zavračali in obsojali, a drugi zopet o njem pisali tako navdušene hvalospeve, delo, ki je kljub številnim raziskavam in razlagam ostalo tako malo raziskano in razloženo — kot je Cankarjeva farsa »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«.

Prav zato pa je vsaka nova uprizoritev »Pohujšanja« tem bolj odgovorna in zahtevna naloga, korak, ki nas utegne privedi vsaj za spoznanje bliže tistemu razumevanju, v rezultatu dela, se pravi v novi predstavi, pa bliže tisti podobi Cankarjeve umetnine, ki bi bila kar najbolj njegova, Cankarjeva in zato kljub različnim pogledom sprejemljiva kar največ ljudem.

Vsaka nova uprizoritev »Pohujšanja« — tudi naša — mora temeljiti na vseh sprejemljivih dognanjih dosedanjih raziskav in na vseh dobrih dosežkih dosedanjih interpretacij, vendar mora — brez trohe težnje po originalnosti za vsako ceno, — vsebovati resno hotenje, da stopi morda za korak naprej, da seže morda globlje, da začrta nekatere poteze v svoji upodobitvi drugače, jasneje, pogumneje, in da prispeva to ali ono k oporiščem, na katerih bo prej ali slej organsko zrastle klasična uprizoritve te veličastne, a zagonetne Cankarjeve umetnine.

»Pohujšanje v dolini šentflorjanski« se v celoti in zlasti v nadrobnostih izmika hladni in dosledni razumski analizi oziroma dopušča brez števila različnih razlag in nudi za vsako izmed njih dovolj oporišč in dokazov, kot se izmika razumski analizi na primer vsa strahotna zapletenost melodike in vibracij smrtnega krika, kot se izmika razumski analizi pretresljiva melodija krika prótesta, porojena iz najgloblje užaljene, ogorčene, opljuvane in v blato poteptane umetnikove duševnosti. Vso strahotno zapletenost tega krika pa bo intuitivno vsaj približno dojel človek, ki se bo potrudil najti odgovor na vprašanje, kdo, kdaj in zakaj je umetniku ta krik izsilil, človek, ki se bo skušal vživeti v umetnikov položaj in v njegovo psihološko stanje.

Ker se torej — gradeč si teoretični literarno-dramaturški koncept za našo novo uprizoritev »Pohujšanja«, ne moremo strinjati z naziranjem, da je Cankar v »Pohujšanju« napisal alogični fantastični splet bizarnih domislic brez globljega pomena, katerih lepota je prav v nerazumljivosti, zagonetnosti in nerazrešljivi fabulativni zapletenosti ter farsni igrivosti, marveč smo, nasprotno, mnenja, da je »Pohujšanje« globoka, bridka in boleča Cankarjeva izpoved o njegovih hudih notranjih borbah in o odnosu do tedanje slovenske družbe, bomo podvrgli analizi položaj, ki je izsilil to bridko Cankarjevo izpoved. Ta analiza nam bo odkrila bistvena oporišča za razumevanje in interpretacijo farse, ne da bi se spuščali v poskus nasilne nadrobne racionalne razlage fabulativnih zapletov, pomenov in metafor v samem delu. Oporišča za raziskavo bomo poiskali pri prvem viru, pri Cankarju samem, v drugih njegovih delih, v katerih razpravlja o osnovnem problemu »Pohujšanja«: o svojih dilemah in borbah, o od-

Vladoša Simčičeva, Stane Sever in Bojan Peček
v »Pohujšanju« II. 1950 (Režija Slavko Jan)

Foto Vlastja

nosu umetnika in umetnosti do družbe, tudi v tistih, ki časovno ne sovpadajo natanko s »Pohujšanjem« (»Zgodbe iz doline šentflorjanske«, »Bela krizantema«, »Slovensko ljudstvo in slovenska kultura« itd.).

Leto 1907, ko nastane »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, je Cankarju samo člen v verigi udarcev, žalitev in krivic, ki mu jih dela oficialna slovenska kritika. Domovina mu odreka moralne in umetniške kvalitete, zavrača njegova dela, peha ga v bedo, v nevzdržno odvisnost, terja od njega, naj piše drugače kot piše. Brez priznanja, brez minimalnih gmotnih pogojev za delo, razpet v intimo tragedijo med dvema ženama, izpostavljen žalitvam, ponižanjem in udarcem, doživlja Cankar to leto skoraj že kulminacijo krize, zaradi katere nekaj pozneje malone obupa: »Ali veš, da se zdaj že nekoliko časa zibljem med vrvmi in pištolo? ... Zdi se mi, da sem se ves razlomil ...«

O svojem položaju v družbi pravi: »Družba, ki gospodari, je hudo osleparila umetnika. Vzgojila ga je tako, da je spoznal najvišjo kulturo, da je torej željan in vreden vseh njenih darov; hkrati pa ga je zalučala med najnižji, iz zemlje izrvani, brezdomni, popotni proletariat; umetnik je prolét v meščanski suknji. Vse delo je današnji strogo in zmerom strože organizirano; vsak delavec: uradnik, čevljar in cestni pometač, je enakopraven ud organizirane družbe. Umetnost stoji izven organizacije, izven družbe; umetnost je svobodna in vsled te svobode brezpravna. Tudi fabriški suženj je po-

treben in v teoriji enakopraven ud družbe, ki mu reže vsakdanji črni kruh, zato da s pridom sužnji. Umetnik niti suženj ni; onkraj plota stoji, na cesto je pognan, brezpraven je, pa če ima na rami vrečo cekinov. — Ná, pometač, moje pero, ti pa mi daj svojo metlo, da bom enkrat v življenju veselo zažvižgal! —

Brezpravna svoboda umetnikova je vsa njegova radost in bridkost; zaradi nje ga družba zaničuje, zaradi nje on družbo sovraži... To razmerje med umetnikom in družbo je v naših krajih posebno krepko izraženo. Kajti ozka je naša domovina, podobna klepetavemu, opravljivemu mestecu. Bahavost in oholost družbe je v takih mestecih neizmerno pretirana; in prav tako pretirano je zaničevanje do brezdomnih, brezpravnih popotnikov.«

In drugje: »Naše meščanstvo... je po svojem velikem delu podobno okornemu mesarju, ki ni znal ne brati ne pisati... Ti naši parveniji, ti naši mesarji s cilindrom po strani, so buržoaziji samo po zunanosti, so samo po zunanosti aristokratje. Edine čednosti drugorodnih buržoazijcev in aristokratov, da čuvajo, pomagajo množiti duševno kulturo, ali da jo vsaj uživajo, te čednosti v naši buržoaziji ni... Tako tenka je... plast, da sama iz svoje moči ne more več vzdržati podjetja, ki se mu pravi slovenska duševna kultura... Buržoazija je pustila svojo duševno kulturo na cedilu, ne plača več svojih delavcev in slovenska duševna kultura je napovedala bankrot. Strašen je ta bankrot, strašnejši in za narod sramotnejši, kakor če bi falirale vse slovenske banke od prve do zadnje. Strašen in sramoten je ta bankrot in traja že dolga desetletja; brezposelni delavci tavajo kakor berači od ogle do ogle, iz kraja v kraj.«

Antagonizem med Cankarjem in tedanjo družbo pa se strahotno stopnjuje, ker se umetnik jasno zaveda svojega poslanstva in svoje umetniške dolžnosti: »Resnica ostane, da se nove predrzne ideje ne sme izraziti ne na dober in ne na slab način. Največja resnica pa je ta: resničen umetnik stoji zmirom v nasprotju in v boju s svojo družbo, s svojim narodom in s svojo dobo. Jaz trdim, da drugače ni umetnik. Izgovarjanje na lakoto, draginjo in kaj še vse — puhle laži! Če resničen umetnik ne more živeti, se obesi; tako je bilo od nekdaj. Kdor se prilagodi, ni bil nikoli umetnik. Ali bom jaz konja gonil, ali bo konj mene? To je vprašanje, vse drugo ni nič... Kdor je priznan, ni umetnik. In če je res umetnik in če zapazi, da ga hvalijo, naj gleda urno, da se zameri. Kdor hodi spredaj, mora čutiti zmirom, da mu leti kamenje na hrbet; drugače ne hodi več spredaj.«

Toda družba ne mara takega Cankarja: zavrača njegovo umetnost, skuša ga spraviti na kolena, prisiliti k molku ali doseči, da bi pisal drugače, da bi ne bičal, da bi ne kazal napak, grehot in grdobij. Cankar kljub vsemu vztraja v svojem poslanstvu: »Jaz pa vam povem odkritosrčno: da je bilo po mojem, bi vas bil vse po vrsti ubogal in užival bi danes beli kruh vašega češčenja; toda hodil sem, kamor sta neusmiljeno ukazovala srce in vest.«

Življenje slika v temnih barvah in biča napake, ker »je že samo hrepenenje po lepoti obsodba življenja«: »Kažem mu, kako je majhen, kako je malodušen, kako tava brez volje in brez cilja; kažem mu gloriozno breznačelnost, češčenje hinavščine, slavo laži; zato da se predrami, da spozna, kdo in kje da je, ter da pogleda v prihodnost. Ali nisem pel o žalosti, ker je bilo v mojem srcu hrepenenje po veselju? Slikal sem noč, vso pusto in sivo, polno sramote in bridkosti, da bi oko tem silneje zakoprnelo po čisti luči. Zato je bila moja beseda, kakor je bila trda in težka, vsa polna upanja in vere!«

V vso bolečino vdre še razkrajajoči dvom: »Umetnik je vaje trpljenja, posebno v naših krajih. Ali vse trpljenje gre mimo srca, kakor gre preko polja senca bežečega oblaka. Ena sama bolest je, ki rani srce do krvi, postavi razumu črn plot, vzame rokam moč, nogam lahkotnost.

»Kaj je vse moje delo? Ali ni bila le voda, v pesek zlita, seme, na kamen sejano, glas vetra v pustinji?«

Strašen je trenutek dvoma, neusmiljeno povračilo za ure ponosa in veselja. V tistem trenutku umetnik ni več umetnik. Kdor dvomi o svoji moči, ni več močan, kdor dvomi o svoji veri, ni več veren.«

In bolečina ga malone upogne:

»...kako sem jokal po teh belih cestah,
kako so me gonili kakor psa
in topli me, otroka, kakor vola
pred plugom! Da ne mislim čisto nič,
kako sem svojo prvo kri preli,
kako sem stopil prednje s čistim srcem,
pokazal jim, umetnik, svoje srce —
in so pljuvali nanj!«

Umetniku, ki je pokazal domovini svoje srce, pa je pljunila nanj, se v strahotno užaljenem srcu porodi maščevalna misel:

»Pobegnili sem, da bi bil sam gospodar: svoja prst, svoj cvet in svoj sad; list, ki ni bil rojen ne na drevesu, ne na grmu; kamen, ki ni bil izluščen iz skale.«

Toda: »Ko sem ozdravel, sem te spoznal in sem videl, kako je bilo predrzno in nespametno moje početje. Le kdor je močan onstran tebe in preko tebe, te lahko zavrže. Jaz te nisem zavrgel, ker sem slab in ker je ljubezen prevelika v mojem srcu. Tako velika, da je mati moje moči: kako bi jo zavrgel, dolino šentflorjansko? Ti studentec vseh mojih sanj in vsega mojega trpljenja — lahko te ljubim, lahko te sovražim, nikoli ne pozabim nate, tako, kakor tudi ti ne boš pozabila name!«

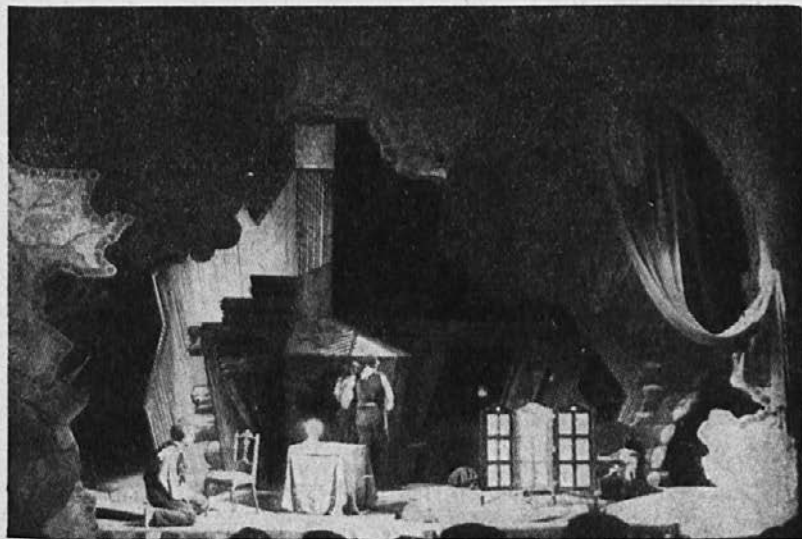
Tako se nam je z umetno nanizanim zaporedjem Cankarjevih misli o umetniškem ustvarjanju, o položaju umetnika in umetnosti v slovenski družbi in o odnosu med njima, iztrganih iz raznih del, upamo, posrečilo formulirati osnovni problem »Pohujšanja« in v splošnih potezah tudi že nakazati zgodbo farse: položaj slovenskega umetnika v družbi je obupen, odnos slovenskih rodoljubov do umetnosti in do njenih ustvarjalcev absurden. Umetnika enačijo s postopacem in razbojnikom, umetnost jim je pohujšanje in narodna nevarnost številka ena. V borbi proti obema ustanavljajo nekako narodno zaščito, družbo lepih čednosti. Umetnik, izpostavljen v tej srenji blatenju, pritisku in bedi, se bori, obupuje, upa, dvomi. Poteptan in oblaten se vda misli, da bi se odtrgal od krivične domovine, se prišilil, da bi postal drugačen, močan, brezobziren, da bi se dvignil nad domovino, ji zagospodaval in se ji maščeval. Razpet med bolečino, obup, dvom in ljubezen se v sebi lomí in trga, toda iz sebe ne more, samemu sebi mora ostati zvest, s svojo bolečino, s svojimi ideali s svojimi dvomi se vrne na usojeno pot umetnika.

Intimni problem svojega ustvarjanja, svojih dvomov, obupovanj, bolečin, upanj, ljubezni in bizarne misli o človeku v sebi, ki zagospoduje nad domovino, upodablja Cankar v kvartetu Peter — Popotnik — Zlodej — Jacinta. Po metodi ekspresionizma in surrealizma razbija osebo umetnika v tri osebe: v Petra, Popotnika in Zlodeja.

Gre za prikaz njegovih intimnih borb in razglabljanj. Vse tri personifikacije posameznih ekstremnih miselnih in čustvenih kompleksov (umetništvo z vsemi bolečinami, krči, brezdomstvom in trpljenjem, dvom in pesimizem, misel na to, da bi se odtrgal, izločil, izpremenil, ubil v sebi dvom in pesimizem, slabost in trpljenje, bolečino ustvarjanja) bi lahko upodobil v uprizoritvi en sam igralec, če bi te personifikacije ne bile zapletene tudi še v »burlesken konflikt«, v burleskno zgodbo s šentflorjanci. Jacinta je »njegovo lepše in višje življenje«, kot pravi sam, je v njem in on je v njej, vse tri ekstremne elemente v njem povezuje, a do vsakega ima drugačen odnos. V Jacinti je upodobljen nasprotni pol doline šentflorjanske, nasprotni breg prepada, nad katerega je razpet umetnik.

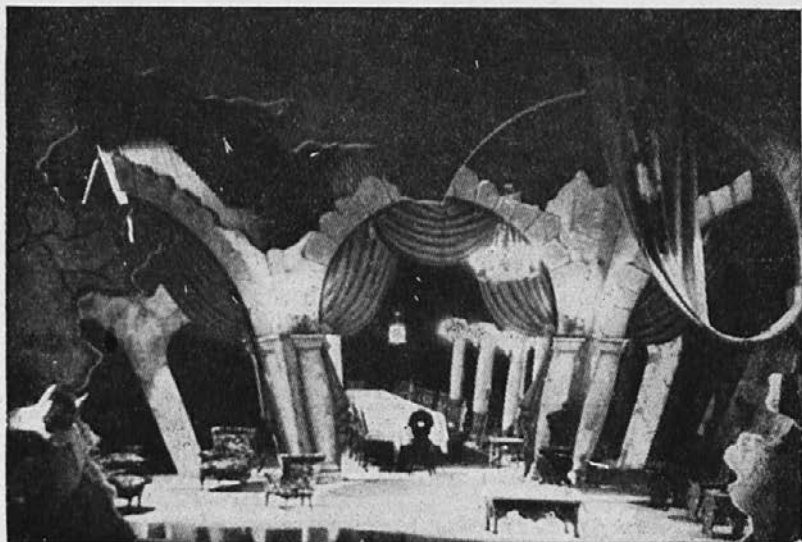
Dokaj težko razumljiva fabulativna zapletenost »Pohujšanja« izkira iz določenih antagonizmov med intimnim problemom umetništva in umetniškega ustvarjanja, ki je prikazan in upodobljen z drugačnimi metodami in drugačnimi izraznimi sredstvi kot je prikazana galerija rodoljubov. Prepletanje obeh zgodb ima za posledico, da ima na primer Zlodej v dialogu in odnosu s Petrom docela drugačno funkcijo kot v dialogu in odnosu s šentflorjanci.

Bistveni in poglobljeni problem »Pohujšanja« je po našem mnenju intimni problem Cankarjevega umetništva in odnosa do družbe. Na drugem mestu je prikaz šentflorjanskih rodoljubov. Presenetljivo prepletanje burleskne zgodbe z bridko izpovedjo pa je ustvarilo čudovito živo, prepleteno in prekipevajočo umetnino, ki se izmika, izpreminja, uhaja iz rok, hudomušno nagaja, nas spravlja vedno znova v začudenje, vznbuja vedno novo občudovanje, nas vedno znova preseneča in

Inž. arh. V. Molka: scena za »Pohujšanje« II. 1950

Foto Vlastja

Inž. arh. V. Molka: scena za »Pohujšanje« III, 1950

Foto Vlastja

fascinira. Neizčrpen vir fantazijskih vzpodbud. Boleča izpoved človeka, ki je obupaval in sovražil, a toliko ljubil, da je njegov obračun s tistimi, ki so pljuvali na njegovo srce, prepleten z ironijo in humorjem, mestoma ostrim in bridkim, mestoma dobrodušnim. Umetnina, spletena iz živega, a nerealističnega tkiva: »Ko sem to novelo (= Razbojnika Petra) napisal in že poslal, sem šele izpregledal, kaj pomeni. Takoj sem šel in napisal Pohujšanje. V noveli je stvar še materialna, razbojnik sam še ne ve, kdo da je, njegova družica je ciganka, ne njegovo lepše in višje življenje.« (Podčrtal L. F.)

Podoba naše nove uprizoritve naj bi bila torej zarisana z dvema potezama: s potezo, ki jasno, čustveno ter miselno skrajno intenzivno, globoko in verno »transkribira v gledališko upodobitev Cankarjev pretresljivi, boleči intimni problem umetništva in odnosa do družbe,« in s potezo, ki v eni sami, energični, razigrani, razbrzdani, groteskni, bogati, sočni, humorni, a vendar v enem sunku izpeljani farsni liniji nakaže ter kar najostreje zadene trebušasti in grbasti stilizirani profil šentflorjanskih »čednosti«.

»Zaradi tebe sem trpel bridkost in nadlogo; pa sem ti pogledal v obraz in sem spoznal, da sem trpel tvojo nadlogo in tvojo bridkost. In odpustila si mi, kakor sem ti jaz odpustil.«

Lojze Filipič

Uprizoritve Cankarjeve farse „Pohujšanje v dolini šentflorjanski“ v hrvaških in srbskih gledališčih med obema vojnama

Cankarjevo farso »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« so po prvih uprizoritvah v Deželnem gledališču v Ljubljani (sezona 1907/08) slovenski igralci ponesli v zgodnjem poletju 1908 tudi v različna mesta na podeželju.* Kmalu po tem so jo uprizorili igralski prostovoljci v Spicarjevem Gledališkem društvu na Jesenicah. Sicer pa se farsa ni pojavila do konca prve svetovne vojne na nobenem slovenskem poklicnem ali amaterskem odru.

Bistvena sprememba v odnosu med Cankarjevimi dramskimi deli in slovenskim gledališčem je nastala po pisateljevi smrti. V navalu novega življenja, ki ga je prinesla v marsičem naivno pojmovana mlada svoboda, ob obnovitvi slovenskega osrednjega gledališča v Ljubljani in v splošnem premiku duševne podstat v slovenskem kulturnem prizadevanju, je Cankarjevo delo namah postalo duševna last v nekem smislu tudi širokih ljudskih množic in ni več ostajalo v zaključenem krogu mladine.

Obnovljeno Narodno gledališče v Ljubljani sicer ni začelo svoje prve sezone 1918/19 s Cankarjevim dramskim delom, temveč je do neke mere hotelo nadaljevati svojo novo gledališko sedanost v povezavi s tradicionalno smerjo slovenske izvirne ljudske dramatike. Četudi ob taki repertoarni politiki Cankar ni bil izobčen, mu gledališki konzorcij z umetniškim svetom ni priznaval primata in je zato začetek sezone ostajal še vedno brez vsakega Cankarjevega dramskega dela.

Pisateljeva smrt je pripomogla, da sta se še v isti sezoni pojavili na odru slovenskega osrednjega gledališča ponovitvi dveh Cankarjevih dramskih del: »Jakob Ruda« in »Kralj na Betajnovi«. Navzlic temu, da je konzorcij hitel z uprizoritvami slovenskih in jugoslovanskih dramskih del, katerih uprizoritve je v preteklosti prepovedovala avstrijska birokratična cenzura (Jurčič-Levstik, Meško, Vojnović), je pri tem pozabljal na usodo Cankarjeve drame »Hlapci«, ki so zaradi tega in morda še iz drugačnega vzroka v prvi povojni sezoni ostali zunaj repertoarja. Iz takega razporeditve si je hkrati razlagati dejstvo, da tudi »Pohujšanje« v istem gledališkem igralskem obdobju še ni ponovno prišlo na oder osrednjega slovenskega gledališča.

Tako se je zgodilo, da je prvi cikel Cankarjevih dramskih del uprizorilo mlado Slovensko gledališče v Trstu, čigar umetniški vodja, režiser Milan Skrbinšek, je s tem našel ugodno priložnost, da počasti spomin največjega slovenskega dramatika, uvede mladi ansambel v lepoto Cankarjeve govorjene besede in poudari svojo idejno pripadnost Cankarjevi miselnosti. V sklopu tega Cankarjevega cikla so

*) Primerjaj sestavek »Prvo gostovanje »Pohujšanja« po naši deželi« v 4. številki Gledališkega lista SNG v Ljubljani, dramska izdaja, sezona 1950/51, stran 103 sl.

»Hlapci« doživeli prvo predstavo v Trstu, pridružile pa so se jim skoraj vse Cankarjeve drame s »Pohujšanjem«. Pri naslednji postaji svojega igralsstva je Milan Skrbinšek v Celju leta 1920 nadaljeval s strnjenim, cikličnim uprizarjanjem Cankarjevih dramskih del in si s tem pridobil zaslugo enega prvih propagatorjev Cankarjevih del na slovenskih odrih.

Še za življenja je Cankar doživel posamezne uprizoritve svojih del zunaj Slovenije. Glede na trdno povezavo vsega slovenskega kulturnega, gospodarskega in v veliki meri tudi političnega življenja s Čehi je bilo v tistem času logično, da so Cankarja v zamejstvu prvič igrali na čeških odrih. Prizadevanja za uprizoritev Cankarjevih dram na hrvaških in srbskih gledališčih so do prve svetovne vojne v glavnem naletela na gluhi odmev. Edina izjema je bilo Narodno pozorišče v Beogradu, ki je tik pred prvo svetovno vojno v svoj repertoarni načrt zabeležilo dramo »Kralj na Betajnovi«, ne da bi je bilo v tem obdobju uprizorilo.

Ce se je v Sloveniji po Cankarjevi smrti bistveno izpremenilo razmerje slovenskega občinstva do njegovih del, je v istem obdobju zabeležiti tudi premik razmerja med hrvaškimi in srbskimi kulturnimi delavci in Cankarjevim delom. Smrt prvega slovenskega pisatelja je sprožila takoj po vojni zlasti mnogoštevilne odmeve pri Hrvatih. Ne glede na prve prevode Cankarjevih del v prozi, ki so že pred tem izšli v srbskih ali hrvaških izdajah, ne glede na Cankarjevo sodelovanje v skupni jugoslovanski slovstveni reviji »Književni Jug«, je zdaj nastopil trenutek, ki je do neke mere omogočil predor Cankarjevih, dramskih del tudi na hrvaške in srbske odre. Osnova tega Cankarjevega predora na jug je bila misel o kulturni enotnosti jugoslovanskih narodov na enakopravni podlagi, torej na osnovi, ki je ni samo enkrat miselno utemeljil, razvijal in ji želel uresničenia Cankar sam.

Ne glede na prevod Cankarjeve drame »Jakob Ruda«, ki jo je v srbsčino prevedel Miloš Ivković, in ne glede na priložnostno uprizoritev iste Cankarjeve drame na odru Hrvaškega deželnega gledališča v Zagrebu, ki jo je 1900 omogočil Ignacij Borštnik, je bil Cankar za naš jug domala nov človek. Odrsko so mu bile mednarodno priznavalne legitimacije le uprizoritve dveh njegovih del na čeških odrih. Skoraj vse, kar je bilo v tem pogledu do njegove smrti storjenega v hrvaškem in srbskem kulturnem območju, je izviralo od Slovencev, na tak ali drugače način povezanih s tema območjema (Borštnik gledališko, Kvedrova-Demetrovičeva slovstveno, Milan Fabjančič propagadno v najboljšem smislu v Švici itd.).

Pri tem bi bilo zlasti opozoriti na glas, ki ga je užival Cankar pri revolucionarni, jugoslovansko orientirani mladini. Kakor Otona Župančiča, ki ji je poklonil svojo pesem o »kovačih«, je tudi Cankarja dvignila na svoj ščit in širila umevanje njegovih del ne le v Sloveniji, temveč še posebno v južnoslovanskih pokrajinah habsburške monarhije, med katerimi se je v to gibanje idejno povezovala Dalmacija po svoji mladini. Jugoslovanska kulturna in politična orientacija je bila svojevrstna maksima tej mladini tudi v gledališču (prim. Lipahovo delo v času pred prvo svetovno vojno) in na tej ravni je tam bolj bilo mogoče najti stične točke žarišča, ki je vključevalo Cankarjevo dramsko delo.

Ni se čuditi, da so posamezni člani tega jugoslovanskega revolucionarnega gibanja, pri nas Slovincih znanega kot gibanja »preporodovcev«, ne glede na njih pripadnost hrvaškemu ali srbskemu

narodu, jemali Ivana Cankarja kot slovenskega pesnika in pisatelja — jugoslovanskega pomena in vrednosti. Ne samo po besedah, temveč tudi po resnem študiju, s katerim so se poglobljali v njegovo delo in idejne vzgibe njegovega pisateljskega poslanstva. Med prvimi sadovi take nešpekulativne kulturne vzajemnosti je bil obširni esej o Ivanu Cankarju, ki ga je za slovstveno revijo »Književni Jug« takoj po pisateljevi smrti napisal Niko Bartulović. Bil je aktivni član jugoslovanske revolucionarne mladine, ozko povezan z našimi »preporodovci« in z vsem slovenskim kulturnim dogajanjem. Zato je z globoko dojemljivostjo predstavil Cankarja širšemu jugoslovanskemu občinstvu, budil s tem zanimanje za njegovo delo, četudi se v svojem eseu ni podrobneje razpisal o problematiki Cankarjeve dramatike, pri tem pa v tenorju svojih izvajanj samo po sebi umljivo vzpodbujal h gledališkim preizkusom Cankarjeve svojevrstne dramatike.

Za hrvaško kulturno območje zlasti pomembna Bartulovičeva razprava je v zvezi s prizadevanji Zofke Kvedrove-Demetrovičeve pripomogla k temu, da so že jeseni 1919 prišli na oder Hrvatskega narodnega kazališta v Zagrebu v Zofkinem prevodu Cankarjevi »Hlapci« kot »Slugani«, četudi niso doživeli preveč navdušenega priznanja zagrebškega gledališkega občinstva. S to uprizoritvijo je hrvaško gledališče nedvomno lepo počastilo spomin Ivana Cankarja, s tem se pa še ni oddolžilo kakovostni ravni največjega slovenskega dramatika.

Že prihodnje leto 1920 se je ponudila priložnost, pokazati eno izmed Cankarjevih dramskih del zopet hrvaškemu gledališkemu občinstvu in gledališkim igralcem iz vse države. Tega leta so v Zagrebu priredili kongres na novo ustanovljenega Združenja gledaliških igralcev SHS in ob tem kongresu so igralci vseh treh glavnih gledališč v državi (Beograd, Zagreb in Ljubljana) nastopili s slavnostnimi predstavami. Nadvse umestno je bilo, da je krajevni odbor združenja v Ljubljani izbral za to priložnost dramsko delo slovenskega pisatelja, katerega farsa »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« je v začetku sezone 1919/20 v režiji prof. Osipa Šesta doživela svoje vstajenje na osrednjem ljubljanskem odru, da ga zlepa več ne zapusti.

Krajevni odbor združenja je za to slavnostno predstavo pripravljal poseben gledališki list, ki naj bi hrvaške in srbske gledalce seznanil s pomenom celotnega Cankarjevega dramskega dela in uprizorjene farse še posebej. Četudi svoje namere ni mogel uresničiti, izpričuje ta namera, da so se slovenski igralci zavedali pomena, ki ga bo imel njihov nastop pred hrvaškim in srbskim občinstvom. Ta je za mladi, po prvi svetovni vojni komaj se urejajoči dramski ansambel, veljala kot ena najboljših uprizoritev sezone.

Resnično je predstava v Zagrebu 7. julija 1920 vzbudila pozornost občinstva in kritike, dasi gledališka dvorana ni bila docela zasedena. Gledališki poročevalec zagrebškega dnevnika »Obzor« (bržčas Vladimir Lunaček) je v svojem poročilu poudaril, da je bilo to prvo gostovanje osrednjega slovenskega gledališča v Zagrebu in da je bil nastop bratov Slovencev v vsakem pogledu zadovoljiv. Pohvalil je odlično umetniško kakovost igralcev in z izredno večino pripravljeno režijo, četudi je menil, da ji farsa s svojo simbolično-satirično vsebino zadaja po tehnični plati mnogo težkoč, a igralcem otežkoča interpretacijo. Poročevalčeva sklepna misel je bila, da je ljubljansko gledališče gledalce utrdilo v prepričanju, da naša tri glavna gleda-

»Pohujšanje« III. 1950 (Režija Slavko Jan)

Foto Vlastja

lišča, zagrebško, beograjsko in ljubljansko, dostojno reprezentirajo jugoslovansko gledališko umetnost.

Podobno kakor citirani poročevalec, hvalijo uprizoritev tudi poročevalci ostalih zagrebških dnevnikov ter se nekateri med njimi dotikajo tudi farse kot take po njeni vsebinski in kakovostno-umetniški plati. Tako je enemu izmed njih farsa objestno in kulturnobojno delo, drugemu pa napisana vešče, sveže in močno ter zato ni samo lokalna, temveč ima v sebi mnogo mednarodnih prvin. Dasi uredništva zagrebških dnevnikov niso vnaprej objavila komentarjev o uprizoritvi farse (samo dnevnik »Riječ« je objavil v dveh nadaljevanjih sestavek dr. Josipa Cirila Oblaka »Ivan Cankar kot dramatik« v slovenščini), pa se je vendar poročevalec dnevnika »Jutarnji list« s šifro ld (morda Branko Livadič) povzpел do nekoliko podrobnejše obravnave farse, ko je ugotavljal, da je literarni boj med Slovenci dal farsu satirično in polemično silovitost, podobo slovenskega življenja in poglede na to življenje pa je pesnik črpal iz dna svoje pesniške duše. Po njegovem mnenju je svoj veliki dar dokazal pesnik prav s tem, da je vse delo živ organizem, poln barve in topline.

Vsekakor je prvi nastop dramskega ansambla Narodnega gledališča iz Ljubljane pred zagrebškim občinstvom in kritiko pomenil svojevrsten uspeh. Potrjuje ga drugi nastop, ki je bil v osrednjem hrvaškem gledališču še istega leta (21. oktobra 1920) ob praznovanju 25-letnice nove gledališke stavbe. Drama Narodnega gledališča iz Ljubljane je bila na mnogostranske zahteve izrecno oficialno povabljen, da prisostvuje slavnosti v Zagrebu z uprizoritvijo Cankarjeve farse »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«. Ta nastop je bilo hkrati

prvo oficialno gostovanje osrednjega slovenskega dramskega gledališča v Zagrebu, ki je s svojo predstavo ter celotnim igralskim in režijskim donosom doseglo v nabito polni hiši lep uspeh. Zasedba v farsu je bila jeseni 1920 z malenkostnimi izjemami ista kakor poleti, potrebno je le zabeležiti, da je vlogo Krištofa Kobarja igral zdaj Slovenec Emil Kralj namesto prejšnjega igralca Hrvata Iva Marinčevića, glavno vlogo Jacinte pa še vedno Pregarčeva in Zlodeja Peček.

V drugačnih okoliščinah je 11. decembra 1928 ob desetletnici smrti Ivana Cankarja hrvaško osrednje gledališče v Zagrebu vnovič videlo Cankarjevo farso na svojem odru. To pot je farso uprizorilo Slovensko prosvetno društvo v Zagrebu v režiji Hnka Nučiča. Proslavi je prisostvoval slovenski pesnik Oton Župančič in govoril spominski govor. Ta uprizoritev farse v Zagrebu je nosila posebno obeležje, ker je režiser porazdelil vloge med same poklicne igralce, Slovence in Hrvate, uprizoritev pa je bila v slovenščini. Poleg režiserja Nučiča, ki je igral Krištofa Kobarja, in Podgorske v vlogi Jacinte, so sodelovali še Slovenci: Rudolf Bukšek kot Zlodej, Župan kot Cerkovnik, Irma Polakova kot Županja, Bratuš kot Štacunar, Gorenšek, Lavrenčič itd., medtem ko so v drugih vlogah sodelovali Hrvati Tepavac, Prejac, Sotošek, Leljak itd. Po Lipahovem pričevanju je režija spretno zabilasla razlike v govoru. Igralci so dosegli vse priznanje. Odlično občinstvo jim je to priznanje dalo kot dokaz, da se je v izdatni meri znalo približati vsebinskemu jedru Cankarjeve farse in predstavo do neke mere tudi miselno dojeti. Priznanje ni v najmanjši meri veljalo umetniškemu oblikovalcu, režiserju Nučiču.

Cankarjeva farsa je torej v kratkem časovnem obdobju dosegla pri hrvaškem gledališkem občinstvu v Zagrebu uspeh in razumevanje, ki so ga delu tega občinstva, nevesčega slovenščine, posredovali kvalitetni igralci. Četudi se farsa ni pojavila na odru osrednjega hrvaškega gledališča kot sestavni del njegovega repertoarja, so vendar predstave gostujočih slovenskih igralcev in poizkus kombinacije s hrvaškimi igralci pripomogli k temu, da se je uveljavila Cankarjeva beseda trikrat v tem gledališču, četudi v omejenih časovnih obdobjih.

Če pa je na tako razumevanje Cankarjevega dramskega dela vplivala bližina Zagreba Sloveniji, bližina, ki je delno pospeševala razumevanje, se v srbskem kulturnem območju ni pojavilo v podobni izmeri. Šele trinajst let za Bartulovićevim razborom Cankarjevega dela se je v srbski reviji pojavil poizkus vrednotenja Cankarja kot dramatika. Kot esej ga je z naslovom »Tri drame Ivana Cankarja« napisala Milena Jovanovićeva-Nikolićeva, sedanja ravnateljica Muzeja srbske gledališke umetnosti v Beogradu. V glavnem se pisateljica poizkuša v svoji razpravi z razčlenitvijo treh Cankarjevih dram (Jakob Ruda, Kralj na Betajnovi, Za narodov blagov) in prihaja do lastnih zaključkov. »Pohujšanja«, ki ga je prevedla kot »Kvarjenje u šentflorjanskoj dolini«, se komaj dotika. Navzlic temu ne smemo obiti njenega razbora, zlasti če je pripomoglo do večjega razumevanja Cankarjevih dram, ki dosihmal še niso našle svojega repertoarnega mesta v Narodnem pozorišču v Beogradu, temveč so si svoje uprizoritve ondod priborile šele nekaj let pozneje.

Kakor v Zagrebu je moralo tudi v Beogradu osrednje slovensko dramsko gledališče samo nastopiti z izbranim Cankarjevim dramskim delom, da bi mu priborilo priznanje in upoštevanje. To se je zgodilo nekaj let pred razborom Jovanovićeve, v času ko je slovenski dramski ansambel že dosegel neko stopnjo konsolidacije in se je zlasti z režijsko in igralsko dobro pripravljenimi uprizoritvami pripravljaj

»Pohujšanje« III. 1950 (Režija Slavko Jan)

Foto Vlastja

na čedalje težje naloge. Gostovanje v prestolnici jugoslovanske države bi mu omogočilo širše razglede in bi mu posredovalo potrebno priznanje njegovih naporov in dosežene oblikovalne moči.

Na vabilo Narodnega pozorišta v Beogradu je Drama Narodnega gledališča iz Ljubljane gostovala v Beogradu 16. in 17. maja 1926. V novi beograjski gledališki stavbi je uprizorila Župančičevo dramo »Veronika Deseniška« in Cankarjevo farso »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, kot popoldansko predstavo v maneži pa Golarjevo veseloigro »Vdova Rošlinka«. Gostovanje, ki so ga spremljali naši gledališčniki z velikimi nadami, ni prineslo zaželenega uspeha: beograjsko gledališko občinstvo s slovensko kolonijo vred se ni zmenilo za gostovanje slovenskega osrednjega dramskega gledališča in je hladno-krvno pustilo ob vseh treh predstavah gledališko dvorano skoraj popolnoma prazno, pritegnilo ga ni niti Cankarjevo niti Župančičevo ime niti veseloigra Golarjevega kova.

Kljub obupno praznim dvoranam je beograjska dnevna gledališka kritika komaj našla dovolj besed, da bi poudarila pomen gostovanja in da bi slovensko gledališče in njegove dramatike dostojno prikazala. Tako pravi poročevalec beograjskega dnevnika »Vreme« v poročilu »Pionirji slovenačke drame«: »Gostovanje je umetniški uspeh. Bez pompa, bez reklame, skromno, skoro sa ženiranjem, članovi ljubljanskog gledališča uspeli su da izazovu iskrene aplauze za sebe i za pionire slovenačke drame...«

Ne preidimo kritikovega mnenja ob njegovem prvem srečanju s Cankarjevo farso, v kateri mu je pisateljeva iluzija temna in ekspresionistično grenka, Cankarjevo dramsko delo »čudna farsa«, Can-

kar kot pisatelj globok in grenak, ki se vzpenja nad ostala dva pisatelja, katerih deli je takisto predstavljalo v Beogradu naše gledališče, »kakor mesec vrh planinskih pejsažev« ... Isti poročevalec dr. Ranko Mladenović je napisal poročilo tudi za revijo »Srpski književni glasnik«, v kateri je z naslovom »Tri slovenačke premiere u Beogradu« delno razširil svojo prvotno sodbo o Cankarju in zapisal, da je »Pohujšanje« jugoslovansko Selo Stepančikovo, po globoki satiri, ki peče, po ekspresivno grenkem simbolu, ki lebdi nad delom kakor pošast. Pisatelj je v svojo farso s posebnim zaletom vnesel i realizem i romantiko ter vse to zalil z žolčnim pesimizmom in tartufsko usodnostjo. Od tod ima Cankarjeva farsa čudne dimenzije, na prvi mah lahko nerazložljive, ki pa občutljivo zajemajo mnoge duševne karakteristike...

Prvi stik s srbskim gledališkim občinstvom nj vzbujal veselja, zdi se, da tudi prvi Cankarjev stik z ondodno kritiko po njegovi farsni ni bil ploden. Po tem prvem gostovanju v Beogradu je moralo miniti dokajšnje časovno obdobje, da se je ondod pojavila prva Cankarjeva drama s srbskimi igralci in srbskim Kantorjem, »Pohujšanje« pa še ni moglo najti svojih srbskih interpretov.

Poizkusi, seznaniti jugoslovansko gledališko javnost zunaj Slovenije s Cankarjevimi dramami, kakor jih je podvzemalo slovensko osrednje dramsko gledališče v označenem časovnem obdobju s svojimi gostovanji, pa niso ostali omejeni samo na taka gostovanja. Tudi Split se je 21. oktobra 1921 preizkusil s Cankarjevo farso, ko so ondod obnovili gledališče in je gledališču kot upravnik stopil na čelo Niko Bartulović, že omenjeni komentator Cankarjevega pisateljskega prizadevanja v hrvaškem kulturnem območju. Ob proslavi so uprizorili »Pohujšanje«, ki ga je režiral slovenski režiser Rade Pregarc in je Jacinto igrala Ida Pregarčeva, zlodeja pa Badalić. Po besedah poročevalcev je bila uprizoritev farse presenečenje za Split: ekspresionistična in groteskna tragikomična podoba nekega našega mesta v naši sredini... »Pohujšanje« je tudi v Splitu ostalo po besedah ondodnih poročevalcev »po svoji filozofiji do konca v glavnem (kot simbolika) nerešena uganka...«

Morda dopolnimo to nepopolno poročilo še z omembo ene izmed skoraj hkratnih uprizoritev Cankarjeve farse, ki so se je lotili igralci hrvaškega gledališča v Osijeku. To se je zgodilo 27. januarja 1923, ko je igro režiral Josip Povhe, zlodeja igral Bek, Jacinto Jankova, cerkovnika Povhe, z manjšo vlogo sodeloval Rakuša itd. Pokazalo se je, da igralci povečini niso bili dorasli finesam Cankarjeve farse, da pa jim niso mogli slediti tudi gledalci tega trgovskega malomeščanskega mesteca iz naše bližnje preteklosti. Nekdo izmed gledaliških poročevalcev je odkril, da vsebina farse ni nič posebnega, da tudi misli pisatelja nimajo nič novega, saj pisatelj niti ne zna dejanja napeti... Čemu sploh nudijo Osijeku take slabe igre... Drugi kritik je morda zadel, ko je vso krivdo za neuspeh uprizoritve našel v diletantizmu igralcev in nedoraslosti občinstva, na čigar zahtevo je moralo gledališče nekoliko pred tem odstaviti z repertoarja Shawovo igro »Androklos in lev«...

Cankarjevo farso »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« je z večjim ali manjšim uspehom predstavila hrvaškemu in srbskemu gledališkemu občinstvu med obema vojnama Drama Narodnega gledališča v Ljubljani s svojimi gostovanji v Zagrebu in Beogradu. V drugi vrsti so pri uprizoritvah Cankarjeve farse v gledališčih zunaj Slovenije sodelovali slovenski igralci in režiserji, ki so bili angažirani v kra-

**Mihaela Šaričeva
in Lojze Potokar
v Wilderjevem
»Našem mestu«
(1955-56)**

Foto Vlastja

jih svojih uprizoritev (Nučič, Povhe, Pregarc). V glavnem farsa ni naletela na umevanje pri občinstvu in le deloma pri igralcih. Vzrok za to je bilo premajhno poznavanje Cankarjevega pisateljskega prizadevanja in njegovih del, takisto pa tudi nepoznavanje posebnostnih slovenskih razmer iz časa pred prvo svetovno vojno. Dokler ne bo mogoče gledališkega občinstva na jugu seznaniti s slovenskimi razmerami, ki so predmet Cankarjeve satire, in ne dvigniti splošne ravni gledalcev, ni mogoče misliti, da bi Cankarjeva farsa onodod gledališko uspela.

(Za zgornji nepopolni obris sem uporabljal vire, kolikor so mi bili dostopni. Za uporabo le-teh se moram zlasti zahvaliti vodji časopisnega oddelka NUK v Ljubljani tov. Rljavcu in njegovemu pomočniku tov. Rajarju.)

Moje prijateljstvo s Cankarjem

NANA ŠEST-WINTROVA

Moje prijateljstvo s Cankarjem! Ni morda prava beseda, a še danes ne vem druge za najin odnos. Takole se je začelo: včasih, ko je bila na sporedu opera, smo se sešli dramski igralci v unionski kavarni. Nekega večera sem se že odpravljala domov, ko so se odprla vrata in k naši mizi je stopil gospod; čez roko je nesel havelok, ga vrgel na stol in se brez besede vsedel poleg mene. O Cankarju sem sicer že slišala, poznala pa ga nisem. Takrat je bil »skregan« in ni zahajal v gledališče. Obrnil se je k meni in dejal: »Slišal sem o vas mnogo lepega, gospodična, in čeprav ne zahajam v gledališče, si vas bom morda le prišel ogledat.« Razvajena kakor sem bila, sem odgovorila: »To me bo prav posebno veselilo.« On je šel preko tega in nadaljeval: Rekli so mi tudi, da bi vi bili prav dobra Lepa Vida.« Takrat sem pa nategnila ušesa, ker sem zavohala novo, morda zanimivo vlogo. Popil je svoj kozarec, plačal in šel. Drugi so navallili name, češ: kaj vam je pa rekel Cankar, da ste se tako čudno držali? Jaz sem pa padla iz oblaka na zemljo! »To je bil Cankar?« — Takrat se je namreč vrnil iz Pariza Vladimir Levstik. Tudi on je zahajal v unionsko kavarno, sedel je pri oknu in hodile smo ga gledat. Bil je seve mlad, kodrast, imel je žametast jopič, namesto kravate trak, kratko in malo — poet! In držalo se ga je malo pariškega ozračja! Takega sem si torej predstavljala tudi Cankarja. Od prvega trenutka je bil zame — star gospod — ali vsaj starejši. Naslednji dan je že vedel o tem Govekar in me poklical v pisarno. »Gospodična, slišal sem, da se Cankar za vas zanima. Storitve mi uslugo, stopite na Rožnik in ga prosite, naj vam da Lepo Vido!«

Jaz pa, da ne grem, da je vendar samec, in da ne! Govekar me je najprej presenečen gledal preko ščipalnika in potem smeje se dejal: »Cankarja se vam ni treba bati, a da boste mirni, bo šla z vami Bukšekica.«

S Cankarjem ni bilo lahko izhajati. Bil je trda glava, dobro se je zavedal svojega poslanstva. Bil je revolucionar in ni znal popuščati. Kar je bilo napisano, je bilo napisano. Šli sva torej na Rožnik. Bilo je prvič in zadnjič, da sem stopila v njegovo sobo. Podzavestno se spominjam, da je bila nekako mračna, morda zaradi drevja pred okni. Pri levem oknu je bila pisalna miza. Marsikaj nama je povedal o svojem delu. Nato naju je povabil na verando in tam sva se potem vselej dobila. Rekel je: »Veste, mala gospodična (bila sem skoraj tako velika kakor on), z Vido je tako: morda še ni zrela za uprizoritev, in tako, malo ljubosumen sem, da bi dal igro iz rok. Veste kaj, pridite drug teden, jaz bom pa o tem premišljal! Kar tu na verandi sedite in me dajte poklicati!« To je govoril očitno meni! Torej sem prinesla Govekarju vsaj nado, da ni odklonil.

Precej za tem je bila neka premiera in vsi smo bili pred začetkom predstave na odru. Habič je »študiral« publiko skozi »luknjico«. Nenadoma je skočil pokonci in javil razburjeno: »Otroci, Cankar sedi v četrti vrsti.« Jaz sem mu nato rekla, da se vede, kakor da bi tam sedel Franc Jožef! In on na to: »Več, gospodična, več!«

Naslednji teden sem torej spet romala na Rožnik in dobila vest, da bo prišel sam h Govekarju in igro prinesel. »Seveda boste Vido

vi igrali in pri končnih skušnjah bom sam navzoč. Ampak morate me vsekakor še obiskati, da se bova pomenila!»

To sem rada obljubila. Strah me je minil in hoje na Rožnik so mi bile kar prijetne.

Filozofirala sva — jaz dvaindvajsetletna »smrklija« —, a on — zrel mož. Bil je zelo obziren, skoraj nežen. Vselej sem morala sesti v ono veliko otroško gugalnico, ki je bila še pred leti tam, na stolu je stal kozarec malinovca in njegovo vino. In me je gugal.

Navado je imel, da je kar nepričakovano skočil z ene teme na drugo. Nekega dne sva se pogovarjala o gledališču, nato je za trenutek zavladala tišina in kar na lepem me je vprašal:

»Čujte, mala (gospodična je že odpadla), ali vi verujete v boga?«

To vprašanje me je kajpak presenetilo, zato sem molčala. On je nadaljeval:

»Pohujšanje« III. 1920 (Režija Osip Šest)

»Veste, jaz bi rad verjel, a ne morem. Tisto, kar so nas v šoli učili o starem gospodu itd., mi ne gre v glavo. Kaj mislite vi o tem?«

»Jaz verujem, da je neki bog ali usoda, ki vodi naša pota.«

»In kako si ga predstavljate?«

»Sploh ne! Ali je treba vse videti? Sploh si ga ne predstavljam!«

»Sploh si ga ne predstavljate! Otrok, pravzaprav je modrost, kar ste mi pravkar povedali.

Sploh si ga ne predstavljati! Samo verovati.«

Kar pa je zadovoljilo otroka, ni moglo zadostovati mislecu, kakršnen je bil Cankar.

In pričele so se skušnje za Lepo Vido!! Priznam, da so mi prinesle marsikatero razburjenje. Govekar mi je razlagal, kdo je bila Vida, Nučič mi je povedal, kaj predstavlja Vida, in še marsikdo mi je poskusil svetovati. Pa sem se teh nauk naveličala, vzela vlogo, pa hajd na Rožnik! Tam bom zvedela najboljše! Ko sem Cankarju povedala svoje neprilike, mi je dejal: »Vida je otrok, otrok hrepenjenja, v nekaterih scenah je človek, v drugih simbol!«

No, to je bil pa hud udarec! Brez vseh sprememb iz človeka v simbol! Vsa poparjena sem se kmalu poslovila in odšla. Vzlic vsem Cankarjevim protestom. Doma sem vrgla vlogo na mizo, češ: tak »pes«, pa toliko razburjenj! Vsa vloga je namreč obsegala petindvajset strani, jaz sem pa bila vajena vlog s 60—70, največja je imela celo 120 strani.

Nana Wintrova kot Vida

Miru mi pa le ni dalo, in začela sem iskati scene, kjer naj bi predstavljala simbol. Največ sem jih našla v II. dejanju, ki sem ga imela najrajši, in v zadnjem dejanju. Cankar je želel, naj bi imela v I. dejanju obleko za ples, in naj bi plesaje prišla na oder. Malo prej nekdo govori o njenem plesu in pravi, da je njeno blesteče krilce švignilo mimo njega. To je bila Cankarjeva izrecna želja.

Ko sem pred leti videla Lepo Vido na odru, je bila povsem drugačna. Nehote sem se morala vprašati: »Ali bi se bil tudi Cankar zmoderniziral, če bi še živel in ali bi popustil v svojem mnenju?« Težko, kolikor sem ga poznala.

Bila je lepa predstava. Poljanca je na izrecno Cankarjevo željo igral Skrbinšek, Dolinarja Nučič, Dioniza Trampuž, druge vloge pa Bukšek, šetrlilova in šimaček. Posebno zadnji mi je ostal v spominu! Bil je visok, vitek, v črni, dolgi zapeti suknji, vrat je imel gol, dolg, glavo je nosil malce na stran in spreletela me je zona: ta prihaja z vešal, je razodeval njegov obraz!

Uspeh je bil velik. Po vsakem dejanju sem čakala Cankarja, a ga ni bilo. Malo užaljena sem bila, in ko je Nučič po predstavi prišel povedati, da nas vse vabi Cankar na kranjsko večerjo, nisem hotela iti. Nučič me je opozoril, da bi bil Cankar užaljen, če bi me ne bilo, pa me je vzel kratko malo s seboj.

Večerja je bila v bivši Prešernovi ulici na dvorišču prve hiše pred pošto. Mislim, da je ta restavracija še tam.

Ko mi je Nučič slekel suknjo, mi je šel Cankar nasproti, prožil mi je desnico in levi kazalec je držal na ustih v znamenje: nič besed!

Bil je pač svojstven, zelo občutljiv! Peljal me je na častno mesto in pred mojim krožnikom je stala majhna kmečka majolika in v njej — šopek vijolic. Sredi zime! — Dišalo je po zelju in kranjskih klobasah, in razpoloženje je bilo na višku, čeprav je bil Cankar bolj vase pogreznjen in tudi jaz tiha. Vse, kar je bilo zvezano z njim, je bilo nenavadno in mi je dalo misliti. Ko sem se poslavljala in sem hotela vzeti vijolice, je zlil vodo v kozarec, mi potisnil še majoliko v roke in rekel: »Pa še pridite!«

Pa še eno veselo! Cankar je bil v resnici lep človek. Imel je goste, temno rjave lase, ki so se proti luči malo rdeče svetlikali. Imel je lepo čelo, modre oči, nazadnje pa je imel goste, dolge trepalnice, zapognjene kvišku! Te sem kot ženska kmalu opazila in mu jih zavidala! Imel pa je brke, dolge, po mojem — strašne brke! Jaz sem živela med samimi obrtimi moškimi. In mi ni dala žilica miru, pa sem enkrat rekla: »Veste kaj, če bi bila jaz vaša punca, bi enkrat počakala da zaspíte, pa bi vam jih polovico odrezala. Drugo bi si pa morali sami!« Gledal me je, potem pa se je začel grozno smejati in je rekel: »Če bi bili moja punca in bi mi odrezali pol brk, veste, kako bi se vam maščeval? Vzel bi vas pod roko, in hajd, na promenado! Ljubljana bi stala na glavi: Wintrova in Cankar s polovico brk! In obdolžili bi vas — to bi bil efekt!«

In se je smejal, smejal, da so se mu oči solzile! Bila sem preseščena, no, pa sem se vseeno tudi smejala.

Ta dan je bil posebno dobro razpoložen. Ko sem se poslavljala, je rekel: »Spremem vas dol, ampak čez drn in strn!« Prijel me je za roko in vlekkel kar po klancu! Ko sva se zasmejana in brez diha ustavila pod hribom, je ugotovil, da imam samo en čevlček. Seve, moje visoke pete takim turam niso bile kos. Hočeš nočeš, je moral kot kavalir nazaj in iskat. Pod drevjem je bil že mrak, in ko ga je prinesel, je dejal: »Če bi ne bila podloga bela, bi ga bil težko našel, ker je bil ves v zemlji.« Videti mu pa to ni bilo, čevlju. Kako ga je očistil, ne vem.

Nekoč so v družbi zabavljali proti njemu, češ da pije, celo to so dejali, da zna pisati samo, če je pijan. Bila sem žalostna zaradi tega, in sem si rekla, da mu bom položila na srce, naj to opusti. Da ima vince rad, sem že vedela, naivna sem pa bila dovolj, da sem mislila, da zadošča povedati, pa bo konec!

Pa sem slučajno prišla na Rožnik ob desetih dopoldne. Sedel je sam na verandi in pisal. Pred njim je bil polič vina. Tudi oči so se mu že svetile. In sem začela! Da je to grda navada, da bi se Cankar moral zavedati svoje vrednosti itd. Poslušal me je, glavo je položil med dlani in me gledal. Tih je bil in skoro me je bilo strah. Počasi je čez mizo prijel moje roke in rekel: »Gospodična, vas bi bil moral srečati pred petnajstimi leti, takrat bi se dalo še kaj napraviti, danes je prepozno.« Spet sem skočila pokonci in zatrjevala, da

ni nikdar prepozno itd. A samo zamahnil je z roko in začel govoriti o nečem drugem. Več si nisem upala.

Kmalu nato me je Govekar vprašal, če še zahajam na Rožnik. Ko sem mu povedala, kakšne levite sem brala Cankarju zaradi pijače, me je prestrašeno pogledal preko »cvikarja« in dejal: »Pa vas ni vrgel z Rožnika?«

»Ne, zakaj, saj je vedel, da mislim dobro!«

»Gospodična, prosim vas, nikar z njim tako ne govorite! Ne veste, kako zamerljiv je, pa bi zopet izostal.«

Za pomiritev sem mu pa povedala še tisto o brkih! Postavil se je predme in me vprašal: »Ja, povejte, ali ste njegova draga?«

»Ne, nisem,« sem odločno odgovorila, vendar sem od tega časa večkrat o tem premišljala in poskušala dati ime najinemu odnosu. Pa ga nisem našla, ne takrat in ne pozneje. Ali mu je dobro dela moja mladost? Morda je šel prav zaradi nje več iz sebe, saj je spoznal, da sem resen značaj? Ali je čutil do mene bratsko ljubezen? So še stvari, ki bi jih lahko omenila, a so bile preveč zasebnega značaja in ni da bi o njih govorila.

Njegove tihe besede: »Pa spet pridite!«, so mi bile vselej milo vabilo. Nikdar ni pred mano govoril o svojih doživljajih pri ženskah. Imela sem vtis, da mu sploh ni dosti do njih in to me je pomirjalo.

Tem huje sem pa bila presenečena, ko sem v Pragi v počitnicah dobila njegovo dopisnico. Bila je fotografija — on, nekaj dam in Danilo. Napisal je: »V daljnjo Prago pošiljam spomine in pozdrave.« Napisano je bilo s črnilom, zraven pa je pripisal Danilo s svinčnikom, najbrž brez vednosti Cankarja, da je dama poleg Cankarja njegova nevesta. Tega nisem mogla verjeti, ker mi ni nikdar ničesar omenil. Pozneje so mi pojasnili — a vseeno — vedela sem, da je konec najinega »filozofiranja« na Rožniku in da ne pojdem več tja.

Thornton Wilder: »Naše mesto« (1955-56, režija Slavko Jan, scena inž. Ernest Franz)

Foto Vlastja

Bibliografija

zapisov o Cankarjevem »Pohujšanju v dolini šentflorjanski«

1907

E: Slovensko gledališče (Poročilo o lj. premieri 21. dec. 1907 v Lj.), št. 357, 29. dec.

Naš list (Celje): Ivan Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 48, 18. okt. — Slovensko gledališče, št. 58, 27. dec.

ND: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 90, 24. dec.

NL (Celje): Pisatelj Ivan Cankar piše novo igr... št. 46, 17. okt.

S: Slovensko gledališče, št. 281, 5. dec. F(ranc) T(erseglav), Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 296, 23. dec.

Sja: Izvirne novitete na slovenskem odru, 108 — Nova knjiga, 131.

SN: Pohujšanje v dolini šentflorjanski (naznanilo knjige). — Iz gledališke pisarne, št. 291, 16. dec. — Fr. Kobal, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (K sobotni uprizoritvi). — Iz gledališke pisarne, št. 295, 20. dec. — Iz gledališke pisarne, št. 296, 21. dec. — Slovensko gledališče, št. 297, 23. dec.

RP: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 98, 11. dec. — Slovensko gledališče, št. 100, 18. dec. — Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Naznanilo knjige), št. 102, 24. dec. — Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 103, 28. dec.

1908

D: Slovensko gledališče v Celju, št. 54, 13. maja — Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 57, 20. maja — Slovensko gledališče v Celju, št. 58, 22. maja — Iz Maribora, št. 61, 29. maja — Slovensko gledališče v Ptuj in v Šmarju pri Jelšah, št. 63, 3. jun. **Delaški list** (Trst): Gledališče. Goriški liberalni buržoa in gledališka umetnost, št. 17, 24. apr.

DS: Evg. Lampe, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 42.

Gorica: Gostovanje članov lj. gledališča, št. 31-32; 18., 21. apr.

Hrvatska smotra (Zgb): M. N., Slovensko gledališče v Ljubljani. Sezona 1907-08, 101.

LZ: Fr. Zbašnik, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 54, 123. — Vladimir Levstik, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 125-26.

RP: Pohujšanje v dolini šentflorjanski — O gostovanju slovenskih igralcev v Celju, št. 46, 10. jun.

S: Krpanova kobila v dolini šentflorjanski. Tragedija v dveh prizorih. Spisal: Kralj na Betajnovi. Uglasbil Rodoljub z dežele, št. 8, 11. jan.

Savremenik (Zgb): Jos. Tominšek, Novije knjige Ivana Cankara, 119.

Sn: Fr. Govekar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 29-31; 63-64.

SPr (Praga): Dr. D(ermota), Divadlo X. 240. — Fr. Vidic, Slovenska literatura za r. 1907, X, 377.

SN: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 7, 13. jan. — Slovenske predstave v Mariboru, št. 124, 27. maja.

Soča: Slovensko gledališče v Gorici, št. 37, 26. maja — Slovensko gledališče v Gorici, št. 38, 28. marca — Današnja gledališka predstava..., št. 43, 9. apr. — n., Slovensko gledališče — Igralec g. Verovšek ni mogel nastopiti v »Pohujšanju«..., št. 44, 11. apr. — Danes je zadnja gledališka predstava, št. 45, 14. apr. — Ljubljanski igralci so zapustili Gorico, št. 46, 16. apr.

Svoboda: V. F. J(elenc), Slovensko gledališče, 8.

1914

Č: Adolf Robida, Slovenska satira, 219-19.

1915

Malo gledališče: Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Ilustriral S., 13.

1918

Kurent: Junij Brut, Pokloni častitljivi gospe Taliji ob priliki njenega slavnostnega vhođa v slovensko narodno gledališče od njenih starih in novih častilcev. Ivan Cankar (1910), št. 5, 51.

Thornton Wilder: »Naše mesto« (1955-56, režija Slavko Jan, scena inž. Ernest Franz)

Foto Vlastja

1919

DS: Ivan Pregelj, Ivan Cankar, 23, 26.

Njiva (Trst): -m- (= Ferdo Kleinmayr), Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 46-47.

1920

DS: Fr. Koblar, Drama, 201.

GL: Gostovanje slovenske drame v Zagrebu, 7. ted., 23 — Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 6. ted., 3.

Izidor Cankar, Obiski. Lj. 1920, 9.

J: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 53, 22. okt. — O gostovanju slovenske drame v Zagrebu, št. 55, 24. okt.

LZ: Fran Albreht, Drama, 767.

Maska: Fr. Albreht, Slovenska drama v sezoni 1919/20, 8-9.

Naprej: Ivana Cankarja »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Zagrebu sijajno uspelo, št. 166, 23. jul. — Jos. C. Oblak, Ivan Cankar kot dramatik in drugi, št. 167-68; 24., 25. jul.

Novosti (Zgb): Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 22. okt.
Riječ (Zgb): Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 23. okt.
RP: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 29. maja.
S: Fr. Koblar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 119, 28. maja.
SN: -n-, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 117, 26. maja.
Zrnje (Mb): Vladimir Levstik, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 46.

1921

DS: Fr. Koblar, Gledališče. Drama 1. 1920-21, 63.
GL: F(iderik) J(uvančič), Slavnostna otvoritev Narodnega gledališča za Dalmacijo v Splitu, št. 5, 16-17.
J: Pohujšanje v dolini šentflorjanski v Novem mestu, št. 106, 5. maja — Cankarjeva proslava v lj. gledališču, št. 289, 10. dec. — Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 291, 13. dec.
Jsla: Peter, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Celje), št. 111, 11. maja.
Milan Skrbinešek, Diletantski oder. Lj. 1921, 29-30.
SN: N. V., Predstava »Preporoda« na Viču, št. 21, 27. jan.
Tabor (Mb): Čika Nika, Pohujšanje v kleti šentflorjanski, 27. mar.
Vesna: L. Peček v vlogi Konkordata (2 skici), št. 2, 26.
Zrnje (Mb): Ignatus, K Cankarjevemu »Pohujšanju v dolini šentflorjanski«, 84-6.

1922

Jsla: Pohujšanje v dolini šentflorjanski uprizori dram. sekcija Jugosl. napred. akad. društva »Jadran«, št. 117, 21. maja — Rado Kregar, Slovenska drama v sezoni 1921/22, št. 191, 22. avg.
SN: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 120, 27. maja 1923.
Comoedia (Milano): Sulle scene del teatro jugoslavo (dve fotografiji iz Pohujšanja). (Gl. J št. 301, 25. dec. 1923.)
Comoedia (Paris): Pavel Karlin, Ivan Cankar (s sliko), 28. nov. (Gl. J št. 20, 23. jan. 1924.)
Kazališni list (Zgb): O Ivanu Cankaru. Prigodom premijere farse »Napast u šentflorjanskoj dolini«, št. 19, 3-4.

1924

DS: O. Šest, O sceničnem ozračju, 80.
GL: Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski: ...«, št. 19, 20.
J: Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Trstu, št. 228, 27. sept. — a. r., Mariborska drama, št. 240, 11. okt.
LZ: Fran Albreht, Drama, 637.
Tabor (Mb): Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 7.—8. okt.

1925

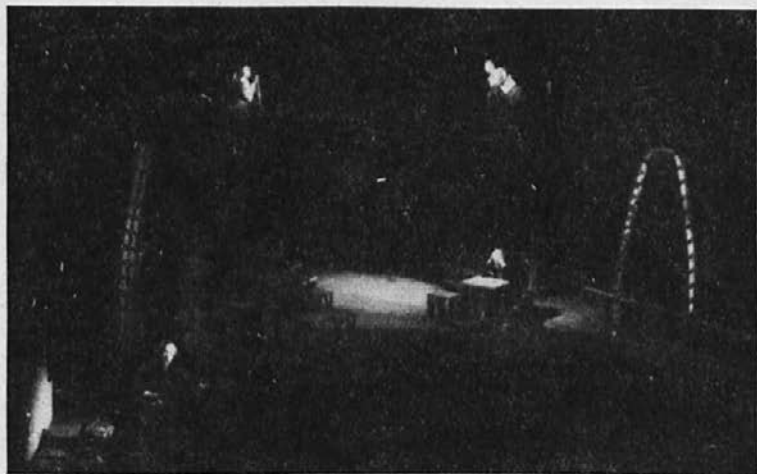
DS: Fr. Koblar, Drama, 224.
J: Spisi Ivana Cankarja med Italijani, št. 6, 8. jan. — Fr. G(ovekar), Drama v Ljubljani, št. 120, 24. maja — -rp-, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Celje), št. 235, 10. okt. — Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Pragi, št. 236, 11. okt.
Kritika: Jos. Vidmar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 71-74.
LZ: Fr. Albreht, Češka kritika dramatike Ivana Cankarja, 763-65.
ND: Ignatus, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 110, 6. okt.
NDk: J. K., Ljubljanska Drama v Beogradu, št. 94, 23. maja — »Prager Presse« o gostovanju lj. Drame v Beogradu, št. 95, 25. maja.

Prudy (Bratislava): Frank Wollman, Ivan Cankar (K vyvoji slovinského dramatu), 337-39.

SKG (Bgd): Ranko Mladenović, Tri slovenačke premijere u Beogradu, 221, 222.

SN: Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« se uprizori v pražském gledališču, št. 228, 8. okt.

Frank Wollman, Slovinské drama. Bratislava 1925 (Spisy filosof. fakulty univ. Komenského v Brne, č. VI.), 201-03, 207, 208.

Thornton Wilder: »Naše mesto« (1955-56, režija Slavko Jan, scena inž. Ernest Franz)

Foto Vlastja

1926

J: Nov Cankar v češčini, št. 243, 21. okt. — Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v češkem prevodu, št. 268, 20. nov.

KGM: Dramsko društvo v Gorici, 109.

Proletarec (Chicago): Z, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 958, 21. jan., str. 9.

Razgled: Bojan Peček, zlodej v Cankarjevi farsii »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, 6.

Tabor (Mb): Mestno gledališče v Ptuj, 22. okt.

1927

DP: Zvonimir Rogoz v vlogi cerkovnika v »Pohujšanju v dolini šentflorjanski« (Foto), 97.

E: France Bevk, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Tolmin), 12. jun.

J: Ljubo D. Jurković, V paviljonu »K« (Nekoje opaske i misli prilikom jednog scenografskog natječaja: Ivan Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski), št. 227, 25. sept.

NDk: Radivoj Rehar, Pismo gospodu Konkordatu, št. 143, 27. jun.
Tank: Ivo Spinčič, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, akt II, III, št. 1, 1/2, 45, 61.

1928

L'Europe Centrale (Praga): Raymond Warnier, Ocena zagrebške uprizoritve »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, No 12. (Gl. J št. 4, 4. jun. 1929.)

GL: Dramske premiere v prvem tednu sezone, št. 1, 3. — Razgovor z režiserjem »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, g. Milanom Skrbinski, št. 1, 6-7. — Igre na repertoarju, št. 2, 12. — Za proslavo 10 letnice Cankarjeve smrti... (Zagreb), št. 5, 39. — Fr. Lipah, Cankarjeva proslava v Zagrebu, št. 7, 52-55.

IS: Angela Rakarjeva v vlogi ekspeditorice (Foto), št. 48, 25. nov.

J: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 226, 26. sept. — B(orko), Novo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v lj. drami, št. 228, 28. sept. — Repriza »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, št. 231, 2. okt. — Zagrebška uprizoritev »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, št. 292, 14. dec. — K zagrebški uprizoritvi Cankarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, št. 294, 16. dec.

LZ: Bratko Kreft, Gledališka kronika, 747-54. — Fran Albreht, Gledališka kronika 754-56.

S: F. K., Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 221, 27. sept. — F.(ran) K.(oblar), Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 222, 28. sept. — F.(ran) K.(oblar), Ga. Gabrijelčičeva kot Jacinta, št. 252, 3. nov.

SN: C II, Pohujšanje, Cankar in narod, št. 222, 28. sept. — C II, Pohujšanje v dolini šentflorjanski št. 232, 10. okt.

Frank Wollman, Slovesnost Slovanu, Praha (Slovane. Kulturni obraz slovenskega sveta, Porada dr. Miloš Weingart, del II.) 1928, 228.

1929

DS: F.(ran) K.(oblar), Ljubljanska drama v letu 1928/29, 256. — Stanko Vurnik, Nova slovenska opera (Matija Bravničar, Pohujšanje...), 280-82.

GL: C.(iril) D.(ebevec), Rogozove vloge v lj. Narodnem gledališču, 107.

IS: Prizor iz III. dej. »Pohujšanja v dolini šentflorjanski« (Foto), št. 42, 20. okt.

J: Prevajalsko delo S. in J. Jerasa, št. 115, 18. maja — G. š., Gledališko pismo iz Maribora, št. 256, 1. nov. — Slovenska drama v Pragi, št. 257, 2. nov.

LZ: Bratko Kreft, Gledališki fragmenti, 540, 542, 548, 551.

Obzor (Zgb): Lj(ubo) B(abič), Impresionizam u dolini šentflorjanskoj, 26. jun. (Gl. J št. 148, 27. jun. 1929).

S: Pohujšanje v dolini šentflorjanski so igrali v čast jubilarju Jakopiču v zgb gledališču, št. 130, 11. jun. — -c-c, Pohujšanje v dolini šentflorjanski v mariborskem teatru, št. 227, 5. okt. 1929.

Svobodna mladina: Vinko Košak, Drama (Poročilo): Ivan Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 62-63.

1930

GL (Opera): Ciril Debevec, Pet opazk k režiji opere »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 15, 83-84. — Matija Bravničar, Ob priliki uprizoritve operne farse »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 15, 82.

II: Matija Bravničar in Ivan Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Scena I. dej. — Krištof Kobar (V. Janko) Jacinta (ga. Staller-Stotter) — Zupan (J. Bettetto) — Županja (C. Medvedova) — Zaključna scena (Fotos), 202.

J: -č, Premiera Bravničarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, št. 109, 13. maja. — K. Kocjančič, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, operna farsa, št. 132, 11. jun. — -č, Ciklus domačih opernih del v lj. operi, št. 140, 19. jun. — Sarajevska kritika o lj. drami št. 152, 4. jul. — Iz revij, št. 214, 16. sept.

LZ: M. Šnuderl, Mariborska drama, 63. — Slavko Osterc, Opera, 377-8. — Anton Ocvirk, Ob koncu gledališke sezone, 486.

S: s. š. (Silvester Škerl) Trije pogovori: Z Matijo Bravničarjem, št. 91, 19. apr. — V., Matija Bravničar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 108, 13. maja.

SN: -k, Bravničarjeva opera »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 39, 17. febr. — Scenograf o Bravničarjevi operi, št. 95, 26. apr. — Fr. G.(ovekar), Bravničarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 107, 12. maja. — -x, Tuji časopisi o »Pohujšanju v dolini šentflorjanski«, št. 136, 17. jun. — Fr. G.(ovekar), Bravničarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 139, 21. jun.

Frank Wollman, Dramatika slovanského jihu. Praha 1930, 105-06, 151, 157, 220 (Práce Slovan. Ustavu v Praze, sv. II).

1931

CZS XII: Izidor Cankar, Uvod, V, X — Opombe, 333-46.

GL (Drama): Fr. L(ipah), Prva turneja lj. drame po Jugoslaviji, št. 17, 16. maja, 3, 6; št. 18, 10. jun. 1, 3.

LZ: Fr. Albrecht, Zbrani spisi Ivana Cankarja XII. zv., 440.

1932

Comoedia (Paris): Mihaelo Kovačević, Članek o Cankarjevem »Pohujšanju v dolini šentflorjanski« (Gl. J. št. 281, 3. dec. 1932).

J: Ciril Debevec, Gledališki stiki Ljubljana—Zagreb—Beograd, št. 88, 16. apr. — -č, Slovenski festival v operi, št. 114, 18. maja. — Žiga Hirschler, Vtiski s prvega slovenskega festivala, št. 116, 20. maja. — Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Bratislavi, št. 292, 16. dec.

LZ: B.(orko), Naši sodelavci, 320.

Prijatelj: Slavko Osterc, Cankar-Bravničar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 213-14.

Rozhledy (Praha): Rajmund Habrina, Dramatik Ivan Cankar, št. 8, 15. maja, 60.

S: K. Bravničarjeva opera »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 117, 24. maja.

SN: S. G., Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 257, 11. nov.

SPr: B. V., Slovanské hry v Československu, 616-17.

1933

Drama: Dacar (Skica), 15. — Drago B., Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« na diletantskem odru (Oder Sokola I. v Mb), 92-93.

GL (Drama): Ost, Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 3, 17. sept., 1-2.

J: Slovensko kulturno življenje v prestolnici št. 81, 6. apr. — Hinko Nučič — petdesetletnik, št. 91, 20. apr. — Repertoar jugoslovanskih gledališč, št. 215, 14. sept. — Fri (= L. Mrzel), Pohujšanje v dolini šentflorjanski v lj. Drami, št. 224, 24. sept. —

Thornton Wilder: »Naše mesto« (1955-56, režija Slavko Jan. scena inž. Ernest Franz) Foto Vlastja

Ob petnajstletnici Cankarjeve smrti »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v lj. drami, št. 292, 15. dec.

MP: Filip Kalan, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 26-29.

Politika (Bgd): Sablast u Dolini sv. Florijana Ivana Cankara, 8. apr.

Prijatelj: Ivo Peruzzi, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 316-17.

S: Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« bo uprizorilo v tej sezoni češko gledališče v Brnu, št. 207, 12. sept. — F. K. (oblar), Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 214, 20. sept.

Sja: V. K., Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 40, 6. okt.

SN: -ič, Cankar na beograjskem odru, št. 87, 15. apr.

1934

Drama: Bojan Peček v maski Zlodeja..., 64.

DS: France Vodnik, Ljubljanska drama v sezoni 1933/34, 552-3.

J: Premiera Cankarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski« (Brno), št. 54, 7. marca. — Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Brnu, št. 126, 5. jun. — »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Brnu, št. 149, 3. jul. — Cankarjeva premiera v Brnu, št. 152, 6. jul. — -o (= Borko), Češki glas o dramatici Ivana Cankarja št. 153, 7. jul. — Negativen glas o Cankarjevem »Pohujšanju v dolini šentflorjanski«, št. 155, 10. jul. — Še o Cankarjevem »Pohujšanju v dolini šentflorjanski«, št. 156, 11. jul. **Novi list** (Buenos Aires): »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 51, 29. sept. — Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 54, 20. okt. — Savo, O uprizoritvi Cankarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, št. 56, 3. nov.

Omladina: P. S., Pregled nastopnih iger v naši drami, 26-27.

S: Cankar-dramatik v tujini (Brno), št. 6, 9. jan.

1935

MV: Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v nemškem prevodu, št. 13, 16. jan.

1936

GL (Drama): Ciril Debevec, Pismo Milanu Skrbinski ob 25 letnici, št. 19, 104.

J: -ec (= Peter Malec), Mariborsko gledališko pismo, št. 233, 8. okt.

J (ponedeljsko): Slovensko prosvetno delo v prestolnici, 20. jan.

LZ: Marijan Lipovšek, Slovenska glasbena produkcija po impresionizmu, 282-83.

S: -e, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 238, 16. okt.

SPr: V. N., Divadlo, 364.

1937

Čs.-jsl. Revue (Praha): Bratko Kreft, Slovinské divadlo po svetové válce, 17.

S: Ciril Debevec, Pomen Cankarjeve dramatike, št. 284, 12. dec.

1938

GL (Drama): Pregled režij Osipa Šesta v NG v Lj., št. 12, 135.

— M. Šnuderl, Valo Bratina v Mariboru, št. 18, 142, 143.

SPr: Dragotin Cvetko, Současná slovinská hudba, 99.

1939

Čs.-jsl. Revue (Praha): Nová jihoslovanska opera (Mihovil Logar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski), 26.

J: Logarjeva opera »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v beograjskem gledališču, št. 12, 14, jan.

Sd: Filip Kalan, O francoski pisarji, 300.

1940

GL (Drama): Jos. Vidmar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 2, 17-20. — Ivan Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (ob priliki ponovne uprizoritve), št. 2, 20-24.

J, M. Logarjeva opera »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 138, 15. jun. — Dve slovenski drami v Nišu, št. 208, 6. sept. — -o (Borko), Umetnik in narod, št. 224, 25. sept.

Kron: Matija Bravničar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Foto), 175.

Prijatelj: Ivo Peruzzi, Matija Bravničar, 232.

S: France Vodnik, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Po prvi in tretji uprizoritvi), št. 222, 27. sept.

Sja: V. L. N., Cankarjeva farsa »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 44, 1. nov.

SN: Fr. G. (ovekar), Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 218, 24. sept. — Ivan Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 217, 23. sept.

Srednješolec: K. Matevž, O našem gledališču, 19. — Mile Gorjan, Ob uprizoritvi »Pohujšanja v dolini šentflorjanski« v ljubljanski drami, 19-20.

1941

Gledališki koledarček 1941/42: Slovenski skladatelji odrskih del, 92.

SN: Dr. B., Pogovor s skladateljem M. Logarjem, št. 29, 5. febr.

1945

GL (za Trst in Slov. Primorje): Justo Košuta, Slovensko gledališče v Gorici, 24. — Mario Sila, Slovensko gledališče na Tržaškem, 34.

1946

GL (Kranj): Fr. Bratkovič, Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Vsebinska analiza, št. 5. — Č. ž., Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 6.

GL (Mb): Jaroslav Dolar, Ob Cankarjevem »Pohujšanju v dolini šentflorjanski«. — Fran Žižek, O novi inscenaciji Cankarjevega »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, št. 3, 3-4; 4-5.

GL (za Trst in Slov. Primorje): France Bevk, Spomini na gostovanja lj. gledališča v Gorici, št. 2, 3.

LdP: Grob, Okrožno ljudsko gledališče v Celju pred novo sezono, št. 198, 25. avg. — Nova sezona v mariborskem gledališču (Po razgovoru z dramaturgom Dolarjem in režiserjem Žižkom), št. 251, 26. okt. — Branko Rudolf, Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Žižkovi režiji, št. 286, 5. dec.

Razgledi (Trst): Jože Pahor, Prvo leto slovenskega narodnega gledališča v Trstu, 276.

SPor: I. P., Slovensko ljudsko gledališče na Jesenicah, št. 3, 4. jan. — I. P., Ljudsko gledališče na Jesenicah je gostovalo v Radovljici, št. 26, 31. jan. — Branko Kreft, Ob tekmi gledaliških skupin, št. 186, 11. avg. — Začetek nove gledališke sezone v Mariboru, št. 241, 15. okt. — Novo delo v mariborskem gleda-

Thornton Wilder: »Naše mesto« (1955-56, režija Slavko Jan, scena inž. Ernest Franz)

Foto Vlastja

lišču, št. 244, 18. okt. — Začetek sezone v mariborski drami, št. 247, 17. okt. — -sm, SNG v Trstu. Pregled dela, št. 251, 26. okt.

VMBOF: Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Ob uprizoritvi v mariborskem gledališču. Ocenil Franc Onič), št. 61, 1. nov.

1947

DEn: Kovič, »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v Radencih, št. 7, 14. febr.

GL (Celje): Fedor Gradišnik, Krstna predstava Cankarjeve farse »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«. Ob premieri na odru Ljud. gledališča v Celju (letak, brez pag.).

GL (Kranj): Č.(rtomir) Z.(orec), Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 6, 8-10.

Ivan Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Farsa v treh dejanjih. Celje. Ljudsko gledališče. Uredil G. Grobelnik. Za premiero 18. aprila 1947. MT (VIII) str. 80.

LdP: Tine Orel, »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v celjskem gledališču, št. 111, 13. maja.

SPor: -nv, Skladatelj Matija Bravničar (Ob njegovi petdesetletnici), št. 46, 23. febr. — Šentjakobsko gledališče v novi sezoni, št. 263, 8. nov.

1948

GL (Celje): Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Foto), št. 5, 9.

GL (Šentjakobsko gled., Lj.): Iz zgodovine šentjakobskega gledališča, št. 2, 5.

Književne novine (Bgd): Početek pozorišne sezone u našoj zemlji, št. 34, 5. okt. — Priredbe u spomen Ivana Cankara, št. 45, 21. dec.

1949

Ilustrirani vjesnik (Zgb): S(lavko) B(atušić), Cankarova djela u zagrebačkim izvedbama, št. 224, 8.

NS: Vl. Kralj, O naši najnovješi dramatik, 516.

SPor: Cankarjeva drama »Pohujšanje« v celovškem gledališču, št. 118, 22. maja.

Slovenski vestnik (Celovec): »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v celovškem gledališču, št. 37, 14. maja.

Svoboda (Celovec): »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v celovškem gledališču, št. 5, 30.

VMBOF: D. M., Partizansko gledališče, št. 9, 12. jan.

1950

GL (Drama): Bratko Kreft, Cankarjeva najbridkejša izpoved, 81-84. — Osebe v farsu »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, 85-87.

— Anton Bajec, Jezik v »Pohujšanju v dolini šentflorjanski«, 87-89.

— Fr. Petre, Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, 89-93. — Prva gostovanja »Pohujšanja« po naši deželi, 103-08. — Janko Traven, Govekar in Cankar ob »Pohujšanju«, 110-17. — Cankarjevo »Pohujšanje« v nemški uprizoritvi, 126-28.

Gradimo: »Pohujšanje« v Mostah, št. 49, 9. dec.

LdP: Bratko Kreft, Cankarjeva najbridkejša izpoved. Pred premiero »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, št. 284, 28. nov. —

Fr. Onič, Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« (Ob novi uprizoritvi v Lj. in 32. obletnici pisateljeve smrti), št. 295, 11. dec.

»Po Ženevi se nekdo ne znajde,« ali: »Repertoarne skrbli«
(»Divadlo«, Praga, marec 1956)

NS: Dušan Moravec, Gledališke vezi med Zagrebom in Ljubljano, 597.

1951

Den: Naša dramska dejavnost v letošnji sezoni, št. 4, 19. jan.

GL (Drama): Slavko Jan, O Cankarjevem »Pohujšanju v dolini šentflorjanski« na razčlembeni vaji 18. okt. 1950, 169-77. — Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Fotomontaža), 210-11. — Slovenski teden v Drami, 291.

Gradimo: F. K., Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v bežigraski gimnaziji, št. 37, 11. jun.

NOja: Herbert Grün, Pohujšanje v dolini šentflorjanski (Ob petinsedemdesetletnici rojstva Ivana Cankarja), 304-10.

NS: Taras Kermauner, Uprizoritev »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, 569-72. — Taras Kermauner, Problem »Pohujšanja v dolini šentflorjanski«, 537-56.

Razgledi (Trst): Vl. Kralj, Ljubljanska drama v letu 1950/51, 406.

VMbOF: Srečko Golob, Cankarjevo »Pohujšanje« in ptujski oder, št. 265, 10. nov.

1952

Ljudska prosveta: Cankarjeva farsa »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« v šent Ilju, št. 21.

VMbOF: -e, V šentilju igrajo Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 163, 12. jul.

1953

Kulturni radnik (Zgb): Prizor iz I. čina Cankarova komada »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« ..., 357.

LdP: Darinka Muser, Vtisi z dveh predstav v Tolminu, št. 10, 14. marca.

Literarne vaje (Trst): Adrijan Rustja, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, 54.

Ljudska prosveta: Tolminsko gledališče je uprizorilo Cankarjevo »Pohujšanje« (+ 2 fotogr.), 13. marca, 6, 7.

Pdk: LM, »Pohujšanje« in »Ana Christie v koprskem ljudskem gledališču, št. 66, 18. marca. — Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 238, 9. okt. — Lep uspeh premiere Cankarjevega »Pohujšanja«, št. 283, 29. nov. — Vl. Bartol, »Pohujšanje v dolini šentflorjanski, št. 284, 1. dec. — Iz »Pohujšanja v dolini šentflorjanski« (Foto), št. 289, 6. dec.

1954

LdP: Tržačani gostujejo s Cankarjevim »Pohujšanjem v dolini šentflorjanski«, št. 31, 7. febr. — Boris Grabnar, Ena najboljših uprizoritev »Pohujšanja«, št. 33, 9. febr. — Janez Karlin, Najboljša predstava: Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, št. 163, 10. jul.

Ljdk: Tržaški gostje na ljubljanskih deskah, št. 34, 11. febr. — Miloš Mikeln, Dve pomembni uprizoritvi. Po gostovanju tržaškega gledališča, št. 39, 17. febr. — Naši mladi igralci v Erlangenu, št. 177, 31. jul.

Pdk: Ena najboljših uprizoritev »Pohujšanja«, št. 51, 28. febr. — Ena najboljših uprizoritev »Pohujšanja«, št. 52, 2. marca.

SPor: M. S., Gostovanje slovenskega gledališča iz Trsta v lj. Mestnem gledališču, št. 34, 10. febr.

Tov.: K., Tržaško gledališče v Ljubljani, št. 8, 19. febr., 172.
Večer: D.(ušan) M.(evlja), Pohujšanje v dolini šentflorjanski
(Ob uprizoritvi KUD Obrtnik v Mb), št. 134, 9. jun.

1956

GL (Kranj): Rado Jan, Glejte kolibo starodavne farse, 207-09.
— Miloš Mikeln, Živa sila starodavne farse. Režiserjevi zapiski
ob uprizoritvi »Pohujšanja« v Kranju 1. 1956, 210-15. — Gregor
Kocijan, Cankar in »šentflorjanski« motiv, 216-20.

Glas Gorenjske: Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Prizor iz I.
dej. (Kranj), št. 34, 27. apr. — Gregor Kocijan, »Pohujšanje«
v Prešernovem gledališču, št. 35, 4. maja. — Plodno delo KUD
Trebije, št. 37, 11. maja.

LdP: Cankarjevo »Pohujšanje« v Kranju, št. 94, 21. apr. — V. P.,
Cankar v Prešernovem gledališču. Vtisi ob uprizoritvi »Pohuj-
šanja«, št. 110, 12. maja.

LjDk: S. Fras, Nepohujšljiv eksperiment. Ob uprizoritvi Cankarje-
vega »Pohujšanja« v kranjskem Prešernovem gledališču, št. 100,
27. apr.

SPor: Vir., Pohujšanje v Kranju, št. 98, 25. apr. — bp, Ljub-
ljanska Drama začenja s »Pohujšanjem«, št. 207, 2. sept.

Tov.: Nada Bavdaževa kot Hiacinta..., št. 19, 20. maja (na-
slov. stran).

France Dobrovoljc

TRGOV. PODJETJE

Grmada

TELEKOMUNIKACIJE LJUBLJANA

VISOKA KVALITETA
UPORABLJENEGA
MATERIALA — STRO-
KOVNOST IZDELAVE —
OKUSNA OPREMA —
SO TEMELJ VELIKEGA
RENOMEJA
»TELEKOMUNIKACIJ«

OKVIRNI REPERTOAR DRAME

Slovenskega narodnega gledališča Ljubljana
za Linhartovo jubilejno sezono 1956/57

SLOVENSKA DELA

1. I. Cankar: Pohujšanje v dolini šentflorjanski
2. B. Kreft: Krajnski komedijanti
3. Slovenski omnibus:
 - a) F. Levstik: Juntez
 - b) O. Župančič: Noč na verne duše
 - c) M. Mahnič: Soldaški mizerere
4. Slovenska noviteta

TUJA DELA

5. Sofokles: Kralj Edip
6. W. Shakespeare: Kralj Henrik IV. — drugi del
7. Molière: Šola za može in Izsiljena ženitev
8. B. Brecht: Kavkaški krog s kredo
9. B. Priestley: Odstranite norca
10. V. Nezval: še danes zahaja sonce nad Atlandito
11. A. Miller: Pogled z mostu
12. R. Nash: Mojster za dež

MLADINSKO DELO

13. Ajdič-Moder: Janko in Metka

REZERVA — DELA ZA BRALNO IN EKSPERIMENTALNO SKUPINO

14. O. Davičo: Pesem
15. H. Wouk: Upor na ladji Caine
16. S. Becket: Čakajoč na Godota
17. W. Faulkner: Requiem
18. Tolstoj-Piscator: Vojna in mir

TONOSA

TOVARNA NOGAVIC, LJUBLJANA-SAVLJE

izdeluje nogavice iz sintetičnih vlaken, kakor nylon, perlon, enkalon in sl., kakor tudi vse vrste raztegljivih nogavic. Prvo-vrstna kakovost in okusna ter praktična oprema!

Proti bolečinam vseh vrst (glavobola, zobobola, revmatičnim boleči-nam, nevralgijam itd.)

zahtevajte v lekarnah

le originalno škatlico tablet COFFAGOL

ali tablete z močnejšim učinkom PHENALGOL!

Izdeluje: „*Lek*“ Tovarna farmacevtskih
in kem. proizvodov

LJUBLJANA

ELEKTRO STROJNO PODJETJE

„TIKI“ - LJUBLJANA

TRATA ŠT. 12

Telefon 2797

se udeležuje na področju elektro-kovinske stroke z izdelova-njem električnih grelnih in varilnih naprav, konstruira in iz-deluje različne individualne kovinske in elektro izdelke za potrebe industrije ter široke potrošnje

PEKARNA CENTER, Ljubljana

PRVOVRSTEN KRUH — NAVADNO PECIVO VSEH VRST
MLEČNO PECIVO — PREPEČENEC IN VSI DRUGI IZ-
DELKI V PRVOVRSTNI KVALITETI TER OB HIGIENIČNI
IN KULTURNI POSTREZBI

Trgovsko podjetje

„TOBAK“

LJUBLJANA

Telefon 30-956

Telefon 30-956

Vam nudi preko svojih skladišč
in maloprodajalnic kvalitetne to-
bačne izdelke vseh naših tobačnih
tovarn

„Tekstil - promet“

LJUBLJANA, Stritarjeva ulica št. 5

Vam nudi

veliko izbiro tekstilnega ter galanterijskega blaga, in to po
zelo ugodnih cenah

Ljubljanska

TOVARNA HRANIL

LJUBLJANA, ŠMARTINSKA C. 30

priporoča svoje odlične izdelke:

KAVOVINE: »Proja«, »Star« in »Brazil«

OVSENE KOSMIČE — SPECIALNI

PŠENIČNI ZDROB

PRAŠKE ZA KUHINJE: vanilin, pecilni
prašek, cimet, acitron

PUDINGE: najboljših okusov (kakao,
vanilin, rum, limona, mandeljni)

Ustanovljena 1909 — nad 45 let v službi ljudstva.

RESTAVRACIJA „KOPER“

Gradišče 13

Telefon 23-094

OBIŠČITE NAS PO PREDSTAVAH!
PRISTNA ISTRSKA VINA!
ODLIČNA KUHINJA!
DNEVNO SVEŽE RIBE!
PRIJETEN VRT, POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!
SPREJEMAM ONAROČILA!

V TRGOVINI

PIERLON

ČOPOVA 16 — TELEFON 22-622

DOBITE VSE VRSTE ŽENSKEGA PERILA, NOGAVIC ITD.
KVALITETA PRVOVRSTNA! NAJMODERNEJŠI VZORCI!
CENE KONKURENČNE! BREOBVEZEN OGLED!
PRIPOROČAMO SE!

Obiščite prodajalne parne
pekarne

»Bežigrad«

uprava Črtomirova ul. 3a
prodajalne Titova 51 in
168, Mala vas 14, Pod-
milščakova 57

Postrežemo vas z vsemi vrsta-
mi svežega kruha in peciva! Ne
pozabite obiskati našo Slašči-
čarno, Titova 77, in postreženi
boste s kvalitetnimi slaščičar-
skimi izdelki. Naročila spreje-
mamo na telefon števil. 30-938

Pri nakupu
čevljev
se boste
odločili
za znamko

Peko

ki je že
nad
pol stoletja
vodilna
v modi
in kvaliteti

